

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

**Богољуб КОСТИЋ, Павле КОСТИЋ, Живанка
ПАТРНОГИЋ, Петра КОСТИЋ, Кристина НИКОЛИЋ, Весна
ВОЈИНОВИЋ, Славица БАНЗИЋ и Драгица БОЖАНИЋ**

против

УНМИК

Предмети бр: 111/09, 117/09, 143/09, 178/09, 179/09, 180/09,
230/09, 231/09, 232/09, 240/09, 241/09, 247/09, 253/09,
254/09, 263/09, 284/09 и 286/09

МИШЉЕЊЕ^[*]

23. октобар 2015. године

---

^[*] Уређивачки ревидирано у складу са правилом 47.2 Пословника о раду, 20. новембра 2015. године.

САДРЖАЈ

	Бр. стране
I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ	1
II. ЧИЊЕНИЦЕ	
A. Општи преглед догађаја	3
B. Околности везане за отмицу / притварање / нестанак и/или убиство жртава	6
1. <i>Ситуација у области Ораховца</i>	6
2. <i>Напад ОВК на Ораховац и околна села</i>	7
3. <i>Затвор ОВК у Малишеву</i>	8
4. <i>Чињенице у вези са отмицом и убиством г. Живка Костића (предмет бр. 117/09), г. Лазар Костић (предмет бр. 179/09), г. Тодор Костић (предмет бр. 180/09), г. Небојша Костић (предмет бр. 231/09), г. Рајко Николић (предмет бр. 240/09), г. Цветко Николић (предмет бр. 241/09), г. Спасоје Банзић (предмет бр. 253/09), г. Младен Божанић (предмет бр. 284/09) и г. Немања Божанић (предмет бр. 286/09)</i>	8
5. <i>Чињенице у вези са отмицом и убиством г. Душка Патрногића (предмет бр. 143/09) и г. Александра Станојевића (предмет бр. 247/09)</i>	9
6. <i>Чињенице у вези са отмицом и нестанком г. Младена Костића (предмет бр. 232/09)</i>	10
7. <i>Чињенице у вези са убиством г. Анђелка Костића (предмет бр. 230/09)</i>	10
8. <i>Чињенице у вези са отмицом и самовољним притварањем гђе Ангелине Костић (предмет бр. 111/09), гђе Петре Костић (предмет бр. 178/09), гђе Славице Банзић (предмет бр. 254/09), гђе Десанке Банзић (предмет бр. 263/09) и гђе Драгице Божанић (предмет бр. 284/09)</i>	11
C. Истрага	
1. <i>Достављање релевантних списа</i>	11
2. <i>Преглед списа КНЛСМ-а/ЈНЛ-а у вези са жртвама</i>	12
3. <i>Преглед истраге ЈИРЗ-а полиције УНМИК-а, ЦЈКИ-ја и међународних тужилаца</i>	12
4. <i>Преглед изјава сведока</i>	22
5. <i>Остали релевантни кривични поступци на Косову у вези са ОВК нападима у општини Ораховац, јула 1998.</i>	24
УНМИК	24
ЕУЛЕКС	25
Српске власти	25
МКТЈ	26
III. ЖАЛБЕ	26
IV. ПРАВО	
A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП	
1. <i>Опсег разматрања Комисије</i>	27
2. <i>Поднесци страна</i>	28
3. <i>Процена Комисије</i>	
a. <i>Подношење релевантних списа</i>	35
b. <i>Опита начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге</i>	

<i>сходно члану 2</i>	35
<i>с. Применљивост члана 2 на контекст Косова</i>	39
<i>д. Усклађеност са чланом 2</i>	43
В. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП	
<i>1. Опсег разматрања Комисије</i>	51
<i>2. Поднесци страна</i>	51
<i>3. Процена Комисије</i>	
<i>а. Општа начела која се тичу материјалне обавезе сходно члану 3</i>	52
<i>б. Применљивост ових начела на контекст Косова</i>	55
<i>с. Поштовање материјалне обавезе сходно члану 3</i>	55
С. Наводно кршење члана 5 ЕКЉП	
<i>1. Опсег разматрања Комисије</i>	57
<i>2. Поднесци страна</i>	57
<i>3. Процена Комисије</i>	
<i>а. Општа начела која се тичу обавеза сходно члану 5</i>	58
<i>б. Поштовање процедуралних обавеза сходно члану 5</i>	63
V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ	65
Прилог:	
СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ	67

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 23. октобра 2015. године, уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ
Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменућу жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалбе г. Богољуба Костића (предмети бр. 111/09, 231/09 и 232/09) уложене су 8. априла 2009. године; жалбе г. Павла Костића (предмети бр. 117/09 и 230/09) уложене су 14. априла 2009. године; жалба гђе Живанке Патрногић (предмет бр. 143/09) уложена је 7. априла 2009. године; жалбе гђе Петре Костић (предмети бр. 178/09, 179/09 и 180/09) уложене су 8. априла 2009. године; жалбе гђе Кристине Николић (предмети бр. 240/09 и 241/09) уложене су 7. априла 2009. године; жалбе гђе Славице Банзић (предмети бр. 253/09, 254/09 и 263/09) уложене су 10. априла 2009. године; жалбе гђе Драгице Божанић (предмети бр. 284/09 и 286/09) уложене су 3. априла 2009. године; и жалба гђе Весне Војиновић (предмет бр. 247/09) уложена је 30. априла 2009. године. Све жалбе су уписане 30. априла 2009. године.
2. На захтеве Комисије, УНМИК је доставио копије истражних докумената релевантних за ове предмете, 30. марта 2012, 27. априла 2012, 16. маја 2012. и 22. августа 2013. године.
3. Ради увида у комплетну историју поступака по предметима 111/09, 117/09, 178/09, 179/09, 180/09, 230/09, 231/09, 232/09, 240/09, 241/09, 253/09, 254/09, 263/09, 284/09 и 286/09, Комисија упућује на своју одлуку о прихватљивости од 17. августа 2012. (§§ 1–14). У погледу комплетне историје поступака по предметима бр. 143/09 и 247/09, Комисија упућује на своју одлуку о прихватљивости од 21. августа 2012. (§§ 1–6)¹.
4. Дана 17. августа 2012, Комисија је прогласила предмете бр. 111/09, 117/09, 178/09, 179/09, 180/09, 230/09, 231/09, 232/09, 240/09, 241/09, 253/09, 254/09, 263/09, 284/09 и 286/09 прихватљивим у односу на члан 2 Европске конвенције о људским правима

---

¹ Сви текстови су доступни на веб-страници Комисије: www.unmikonline.org/hrap/Eng/Pages/default.aspx

(ЕКЉП). Такође, на основу исте одлуке, предмет бр. 232/09 проглашен је прихватљивим у односу на члан 3 ЕКЉП, док су предмети бр. 111/09, 178/09, 254/09, 263/09 и 284/09 проглашени прихватљивим у односу на члан 5 ЕКЉП.

5. Дана 31. августа 2012. године, Комисија је проследила ову одлуку о прихватљивости Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)², и затражила примедбе УНМИК-а на меритум жалби.
6. Дана 21. августа 2012, Комисија је прогласила предмете бр. 143/09 и 247/09 прихватљивим у односу на члан 2 (право на живот) ЕКЉП.
7. Дана 10. септембра 2012. године, Комисија је СПГС-у проследила своју одлуку о прихватљивости по предметима бр. 143/09 и 247/09 и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалби.
8. Након што је Комисија послала упите, 4. октобра 2012. године, УНМИК је затражио од Одељења за архивске послове и регистратурски материјал у седишту Уједињених нација (УН) у Њујорку да пронађе и врати УНМИК-у одређени број истражних списа у вези са жалбама уложеним ХРАП-у.
9. Дана 14. децембра 2012. године, УНМИК-у су достављени тражени истражни списи из седишта УН-а у Њујорку. Дана 17. децембра 2012. године, УНМИК је доставио Комисији те документе, укључујући спис који се односи на ове жалбе.
10. Дана 13. марта 2014, сходно правилу 20 свог Пословника, Комисија је додатно спојила предмете бр. 143/09 и 247/09 са предметима бр. 111/09, 117/09, 178/09, 179/09, 180/09, 230/09, 231/09, 232/09, 240/09, 241/09, 253/09, 254/09, 263/09, 284/09 и 286/09.
11. Дана 17. марта 2014. године, Комисија је проследила СПГС-у ову одлуку о спајању и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум спојеног предмета, који садржи свих 17 жалби.
12. Дана 7. јула 2014. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор у вези са меритумом жалбе, заједно са електронским копијама додатних истражних списа који се односе на предмет.
13. Дана 15. марта 2015. године, Комисија је затражила од УНМИК-а да потврди да ли се објављивање истражних списа који се тичу овог спојеног предмета може сматрати коначним.
14. Дана 18. маја 2015. године, УНМИК је доставио свој одговор.
15. Дана 25. јуна и 22. јула 2015. године, на захтев Комисије, Специјално тужилаштво Косова (СТРК) је доставило додатне информације.

---

² Списак скраћеница и акронима садржаних у тексту дат је Прилогу.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја³

16. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова јула 1998. године, и наставили су се по успостављању Привремене управе Мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
17. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.
18. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.

³ Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“ (2001); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovomemorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002–2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007. године; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010); подаци које су издали Високи комесар Уједињених нација за избеглице, (доступни на адреси www.unhcr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

19. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага вратила се на Косово.
20. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
21. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се од маја 2015. године 1.653 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
22. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју Косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
23. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
24. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 341 домаћег судије и тужиоца и 24 међународних. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999),

констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у том тренутку „добро функционише“ и да је „одржив“.

25. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), били су одговорни за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. У оквиру Канцеларије СПГС-а⁴ основан је специјализовани Биро за притворена и нестала лица (БПНЛ), са надлежношћу да централизује информације које достављају цивилни службеници.
26. Дана 5. новембра 2001. године, УНМИК је потписао Заједнички документ УНМИК-а и СРЈ у коме се, између осталог, понавља његова обавеза решавања судбине несталих лица из свих заједница и признаје се да је програм ексхумације и идентификације само део активности везаних за нестала лица. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Све информације које је прикупио БПНЛ предате су КНЛСМ-у⁵. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
27. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову. Међутим, УНМИК је задржао одређену одговорност у области међународне сарадње у погледу кривичних предмета.
28. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали Меморандум о разумевању о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци.

⁴ Видети: Брејси В. *Суочавање са прошлошћу: Приступ проблему несталих лица на Косову заснован на форензици (Dealing with the Past: The forensic-led approach to the missing persons issue in Kosovo)* // *Politorbis* бр. 50 – 3, 2010, стр. 163.

⁵ Видети: *Ibid.*, стр. 165.

Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за отмицу / притварање / нестанак и/или убиство жртава

29. Сви жалиоци су бивши становници Косова. Сви жалиоци тренутно живе на територији уже Србије.
30. Г. Богољуб Костић је син г. Младена Костића и гђе Ангелине Костић, и брат г. Небојше Костића. г. Павле Костић је син г. Анђелка Костића и брат г. Живка Костића. Гђа Петра Костић је мајка г. Лазара Костића и г. Тодора Костића. Гђа Кристина Николић је кћерка г. Рајка Николића и сестра г. Цветка Николића. Гђа Славица Банзић је супруга г. Спасоја Банзића и снаха покојне гђе Десанке Банзић. Гђа Драгица Божанић је супруга г. Младена Божанића и мајка г. Немање Божанића; Гђа Живанка Патрновић (у предмету бр. 143/09) је удовица г. Душка Патрновића. Гђа Весна Војиновић (у предмету бр. 247/09) је сестра г. Александра Станојевића.
31. Жалиоци допуњују једни друге у опису догађаја који су се одиграли 18. јула 1998, током оружаног напада ОВК на села Оптеруша и Ретимље, у општини Ораховац, и у данима који су уследили. Следећи преглед заснован је на информацијама које су они дали као и информацијама садржаним у истражном спису.

1. Ситуација у области Ораховца

32. Град Ораховац налази се неких 60 километара југозападно од Приштине. Окружен је бројним селима укључујући Оптерушу, Ретимље, Зочиште и Велику Хочу. Манастир Српске православне цркве „Свети Врачи“ налази се у селу Зочиште.
33. Пре јула 1998. године, у Ораховцу нису посебно били присутни ни Војска Југославије (ВЈ) ни снаге Министарства унутрашњих послова Србије (МУП), изузев редовног особља које је тамо било стационирано. Уместо тога, власти су неким српским цивилима у граду и у селима обезбедиле лако наоружање ради одбране.
34. Први знаци предстојећег напада ОВК у тој области уследили су почетком 1998. године, када је ОВК почела да копа ровове и да подиже зидове од врећа са песком у Ораховцу и Великој Хочи. Средином маја 1998. године, ОВК је заузела брдо изнад града и тако преузела контролу над саобраћајем између Ораховца и Малишева. Спорадични напади и отмице српских становника у тој области пријављени су током маја и јуна 1998. године. Почетком јула 1998. године, у Оптеруши и Зочишту ископано је још ровова. Отприлике у исто време, постигнут је прећутни договор између српских и албанских цивила о томе да ће они штитити једни друге и упозоравати једни друге о нападима ОВК или српских/југословенских снага. Тако су

неке српске становнике њихове албанске комшије упозоравале о непосредном нападу ОВК.

2. Напад ОВК на Ораховац и околна села

35. Напад ОВК на град Ораховац и околна села догодио се између 17. и 19. јула 1998, иако су се неке борбе наставиле у оближњим брдима до 21. јула 1998. године. ОВК се повукла из Ораховца између 19. и 21. јула 1998. године, када су дошле снаге ВЈ и МУП-а и преузеле контролу над том облашћу.

Град Ораховац

36. Напади су почели у Ораховцу, 17. јула 1998. године, у вечерњим часовима. ОВК је заузела Здравствени центар и притворила око 30 чланова медицинског особља и пацијенте унутар зграде. Мушкарци су били одвојени од жена и држани у засебним деловима зграде, под стражом; неке од њих је испитала ОВК. Дана 19. јула 1998, жене српске и ромске националности које су тамо биле притворене, пуштене су да иду кући; отето је пет притворених мушкараца српске националности (особље и посетиоци).
37. Истог дана, ОВК је такође отела најмање једанаест цивила српске и ромске националности на путним барикадама постављеним у области око Ораховца. Делимични посмртни остаци неких од њих пронађени су у масовним гробницама на Косову, док се други и даље сматрају несталима.

Село Оптеруша

38. Напад ОВК на Оптерушу такође је почео касно увече, 17. јула 1998. године. Српски становници села одупирали су се нападу неколико сати помоћу ватреног оружја које су поседовали, али су се предали рано ујутру, 18. јула 1998. године. Након тога, укрцани су у камион и одвезени ван села, на непознату локацију. У неком тренутку, мушкарци су одвојени од жена.
39. Док су били у ОВК притвору, жене отете у селу Оптеруша наводно су биле испитиване и малтретиране од стране ОВК. Није познато пуно детаља у вези са условима у том „транзитном“ затвору. Дана 19. јула 1998, ОВК је овим женама доставила писмо упућено српским становницима једног другог села, Зочиште, у коме је њима дата гаранција личне безбедности уколико се предају. Жене су затим присиљене да пешице оду до села Зочиште како би предале то писмо.
40. Делимични посмртни остаци осам мушкараца српске националности које је отела ОВК у селу Оптеруша пронађени су у масовним гробницама на Косову.

Село Ретимље

41. Српски становници овог села нападнути су од стране ОВК ватреним оружјем, гранатама и бомбама, рано ујутру 18. јула 1998. године. Један српски цивил (г.

Анђелко Костић) погођен је и убијен током напада. Након неког времена, ОВК је у својству гласника послала г. С. С, српског становника Оптеруше, да поручи Србима из Ретимља да одложе оружје и да се предају, а да им ОВК заузврат неће наудити. Када су српски мештани на то пристали, припадници ОВК су им запленили оружје и претресли њихове куће. Након претреса, ОВК је поделила мушкарце и жене српске националности у две групе. Жене су окупљене и одведене у село Зочиште, док је 16 мушкараца укрцано у камион и одвезено у правцу Оптеруше.

42. Делимични посмртни остаци тројице Срба отетих у Ретимљу пронађени су касније у масовним гробницама на Косову.

Село Зочиште

43. Село Зочиште је нападнуто од стране ОВК у поподневним часовима, 19. јула 1998, али је већина српских мештана тог села побегла пре напада. Мештани села Зочиште, цивили који нису могли да побегну и људи који су пристигли из Ретимља и Оптеруше, нашли су уточиште у српском православном манастиру „Свети Врачи“, који се налази у овом селу. Такође, жене које је ОВК отела у селу Оптеруша стигле су у манастир 19. јула 1998. (видети параграф 39 изнад), у неком тренутку пре напада.
44. Напад је такође извршен и на манастир 20. и 21. јула 1998. године. Свештенство манастира пружало је вишечасовни отпор, али се на крају предало. Након што су припадници ОВК претражили просторије манастира у потрази за оружјем, сви Срби који су били у манастиру, укључујући монахе, одвезени су у једну зграду у селу Семетиште, у општини Сува Река. На тој локацији су држани два дана; током тог периода, неки од њих су били испитивани. Сви су касније предати МКЦК-у.

3. Затвор ОВК у Малишеву

45. Већи број преживелих пријавио је да их је ОВК затворила у једну зграду у Малишеву. Чини се да је тамо такође био затворен већи број мушкараца српске националности које је отела ОВК у области Ораховца, укључујући неке рођаке жалилаца у овом предмету.

4. Чињенице у вези са отмицом и убиством г. Живка Костића (предмет бр. 117/09), г. Лазара Костића (предмет бр. 179/09), г. Тодора Костића (предмет бр. 180/09), г. Небојше Костића (предмет бр. 231/09), г. Рајка Николића (предмет бр. 240/09), г. Цветка Николића (предмет бр. 241/09), г. Спасоја Банзића (предмет бр. 253/09), г. Младена Божанића (предмет бр. 284/09) и г. Немање Божанића (предмет бр. 286/09)

46. Дана 18. јула 1998, г. Живко Костић, г. Лазар Костић, г. Тодор Костић, г. Небојша Костић, г. Рајко Николић и г. Цветко Николић (стар 17 година) отети су од стране припадника ОВК у селу Ретимље, док су г. Спасоје Банзић, г. Младен Божанић и г. Немања Божанић отети у селу Оптеруша, и одведени су у непознатом правцу.

47. Жалиоци су обавестили Комисију да су све отмице пријављене МЦКЦ-у, Црвеном крсту Југославије и српском МУП-у.
48. Гђа Петра Костић наводи да је пријавила отмице г. Лазара Костића и г. Тодора Костића УНМИК-овом Одељењу правде, Међународном кривичном суду за бившу Југославију (МКТЈ-у), ОЕБС-у, релевантним српским властима и другим организацијама.
49. Гђа Кристина Николић додаје да је такође пријавила отмице г. Рајка Николића и г. Цветка Николића КФОР-у и Међународној комисији за нестала лица.
50. Гђа Славица Банзић је обавестила Комисију да је пријавила догађаје МКЦК-у, МУП-у и Међународном јавном тужиоцу при УНМИК-у у Приштини.
51. Гђа Драгица Божанић наводи да је пријавила догађаје МКЦК-у, ОЕБС-у и „полицији“.
52. Имена свих горенаведених жртава налазе се на списку несталих лица који је МКЦК проследио УНМИК-у 12. октобра 2001. године, у погледу којих је МКЦК прикупио анте-мортем податке на територији уже Србије у периоду између 1. јула и 20. септембра 2001. године, као и у бази података коју је саставио УНМИК-ов КНЛСМ⁶.
53. Новембра 2004. године, посмртне остатке ових именованих жртава пронашао је КНЛСМ у масовној гробници, у једној пећини близу села Волујак, у општини Клина.
54. КНЛСМ је децембра 2004. извршио обдукције свих пронађених посмртних остатака, али нису утврђени узроци смрти. КНЛСМ је издао смртовнице, потврде идентитета и уверења о идентификацији, септембра 2006. године (у погледу г. Живка Костића, г. Лазара Костића, г. Тодора Костића, г. Небојше Костића, г. Младена Божанића и г. Немање Божанића) и октобра 2006. године (у погледу г. Рајка Николића, г. Цветка Николића и г. Спасоја Банзића). Сви посмртни остаци су предати њиховим породицама, октобра 2006. године.

5. Чињенице у вези са отмицом и убиством г. Душка Патрногића (предмет бр. 143/09) и г. Александра Станојевића (предмет бр. 247/09)

55. Гђа Живанка Патрногић (у предмету бр. 143/09) је удовица г. Душка Патрногића. Гђа Весна Војиновић (у предмету бр. 247/09) је сестра г. Александра Станојевића. Жалиоци наводе да су 17. јула 1998. године г. Душко Патрногић и г. Александар Станојевић приморани од стране наоружаних припадника ОВК да напусте своја радна места, наиме здравствени центар у Ораховцу, и одведени су у непознатом правцу.
56. Касније је један преживели очевидац видео г. Душка Патрногића и г. Александра Станојевића док су били у ОВК притвору; обојица су одведени на погубљење, а

⁶ База података КНЛСМ-а је електронски извор који није отворен за јавност. Комисија ју је прегледала у вези са овим предметом 20. октобра 2015. године.

сведок је успео да побегне. Њихови посмртни остаци су пронађени у масовној гробници у општини Малишево и накнадно су идентификовани.

57. Жалиоци наводе да су отмице пријављене МКЦК-у, УНМИК-у, ОЕБС-у, КФОР-у, српском МУП-у и Црвеном крсту Југославије. Они су такође поднели кривичну пријаву међународном јавном тужиоцу (МЈТ) Окружног јавног тужилаштва (ОЈТ) у Призрену. Имена г. Душка Патрногића и г. Александра Станојевића налазе се у бази података коју је саставио УНМИК-ов КНЈСМ; Име г. Патрногића такође се налази на списку несталих особа, коју је МКЦК проследио полицији УНМИК-а 12. октобра 2001. године.
58. Посмртни остаци г. Душка Патрногића пронађени су 18. маја 2005. године у општини Малишево. Идентификовао их је КНЈСМ 7. фебруара 2006. године. Према смртвници коју је издао КНЈСМ, узрок смрти г. Душка Патрногића су „два пуцања ватреним оружјем у главу и један пуцањ ватреним оружјем у труп“. Посмртни остаци су предати породици 13. октобра 2006. године.
59. Посмртни остаци г. Александра Станојевића пронађени су 18. маја 2005. године, такође у општини Малишево. У налазу обдукције коју је извршио КНЈСМ наведено је да је узрок његове смрти „један пуцањ ватреним оружјем у главу“; његови посмртни остаци су касније враћени породици, новембра 2007. године.

6. Чињенице у вези са отмицом и нестанком г. Младена Костића (предмет бр. 232/09)

60. Г. Младен Костић је отет 18. јула 1998. године из села Ретимље, од стране припадника ОВК, и одведен заједно са осталим горенаведеним жртвама у непознатом правцу. Од тог дана се не зна где се он налази.
61. Жалиоц сјеобавестио Комисију да је отмица г. Младена Костића пријављена МКЦК-у, Црвеном крсту Југославије и ОЕБС-у.
62. МКЦК-ов захтев за проналажење г. Младена Костића остао је отворен од 23. јула 1998. године⁷. Његово име се такође налази у изворима информација поменутих у § 52 горе у тексту. У релевантним пољима ставке у бази података на мрежи коју води МКНЛ⁸, у вези са г. Младеном Костићем, стоји следеће: „Прикупљено довољно референтних узорака“ и „Није пронађен подударни ДНК“.

7. Чињенице у вези са убиством г. Анђелка Костића (предмет бр. 230/09)

63. Г. Анђелко Костић је убијен у свом дому у селу Ретимље дана 18. јула 1998. године, током истог оружаног напада (видети § 46 изнад).

⁷ Видети: МКЦК-ова база података на мрежи за обнављање породичних веза [електронски извор]: <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (прегледано 20. октобра 2015).

⁸ Видети: МКНЛ-ова база података на мрежи за упите о несталим лицима [електронски извор]: http://www.icmp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 20. октобра 2015).

64. Жалилац је обавестио Комисију да је смрт г. Анђелка Костића потврђена уверењем које је МУП издао 22. марта 2000. и смртвоницом коју су издале релевантне власти Републике Србије 23. октобра 2002. године.

8. Чињенице у вези са отмицом и самовољним притварањем гђе Ангелине Костић (предмет бр. 111/09), гђе Петре Костић (предмет бр. 178/09), гђе Славице Банзић (предмет бр. 254/09), гђе Десанке Банзић (предмет бр. 263/09) и гђе Драгице Божанић (предмет бр. 284/09)

65. Дана 18. јула 1998, гђу Ангелину Костић и гђу Петру Костић отели су припадници ОВК у селу Ретимље, док су гђа Славица Банзић, гђа Десанка Банзић и гђа Драгица Божанић отете у селу Оптеруша, током истог оружаног напада ОВК. Њих је, заједно са осталим особама, прво затворила ОВК у манастиру „Свети Врачи“ у селу Зочиште, у општини Ораховац, а затим су пребачене и касније пуштене.

66. Копије уверења МКЦК-а које су жалиоци доставили указују на то да су 22. јула 1998. године гђу Ангелину Костић, гђу Петру Костић, гђу Славицу Банзић и гђу Десанку Банзић „предале МКЦК-у у области Малишева наоружане особе које су се тада идентификовале као припадници ОВК“.

С. Истрага

1. Достављање релевантних списа

67. У овом предмету, УНМИК је првобитно доставио Комисији само ограничени број копија докумената у вези са активностима које су спровели УНМИК-ов КНЛСМ и полиција УНМИК-а (који су се налазили на Косову). На захтев Комисије, УНМИК је из Архиве УН-а у Њујорку добио натраг истражни спис који се састојао од 26 фасцикли, које је УНМИК доставио Комисији (видети §§ 8–9 горе у тексту). Дана 18. маја 2015. године, УНМИК је потврдио Комисији да јој је проследио сва расположива истражна документа.

68. Дана 22. јула 2015. године, СТРК је потврдио да се оригинал целокупног предметног списка налазио у њиховој архиви до 5. новембра 2013. године, када је предат ЕУЛЕКС-овом ЈИРЗ-у.

69. Процена дата у наставку текста заснива се на анализи материјала доступног Комисији, укључујући материјал који су доставили УНМИК и жалиоци, као и материјал који је прибавила Комисија.

70. Што се тиче објављивања података садржаних у списима, Комисија подсећа да је УНМИК Комисији ставио на располагање истражне списе ради разматрања, уз обавезу чувања поверљивости података. Узимајући у обзир чињеницу да неки судски поступци и истраге у вези са догађајима везаним за овај предмет можда још увек трају, Комисија појашњава да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања целокупне доступне документације, у наредним пасусима дат је

само веома кратак опис релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.

2. Преглед списка КНЛСМ-а/ЈНЛ-а у вези са жртвама

71. Спис достављен Комисији садржи опсежну документацију која се односи на истрагу КНЛСМ-а и ЈНЛ-а, чији је циљ био да утврди судбину несталих рођака жалилаца. У погледу сваког од њих отворен је засебан спис у периоду 2000–2002. године и већину њих је ЈНЛ касније спојио у веће истраге.
72. Спојена ЈНЛ-ова истрага отмице чланова породице Костић из села Ретимље, предмет бр. 0765/ИНВ/04, садржала је 14 случајева укључујући пет жртава у овом предмету: 2001-001181 – г. Тодор Костић (ХРАП предмет бр. 180/09), 2001-001260 – г. Лазар Костић (ХРАП предмет бр. 179/09), 2001-001261 – г. Живко Костић (ХРАП предмет бр. 117/09), 2002-000018 – г. Небојша Костић (ХРАП предмет бр. 231/09) и 2002-000019 – г. Младен Костић (ХРАП предмет бр. 232/09)
73. Истрага отмице г. Цветка Николића (ХРАП предмет бр. 240/09) уписана је под бр. 2002-000205 и 0284/ИНВ/05; у погледу г. Рајка Николића (ХРАП предмет бр. 241/09) – бр. 2000-001372 и 0409/ИНВ/05.
74. Отмице у селу Оптеруша истражене су у оквиру спојеног предмета бр. 0444/ИНВ/05; он је обухватао најмање 7 жртава, међу којима су биле три жртве из овог предмета пред Комисијом: 2001-000605 – г. Спаса Банзић (ХРАП предмет бр. 253/09), 2002-000529 – г. Немања Божанић (ХРАП предмет бр. 286/09) и 2002-000594 – г. Младен Божанић (ХРАП предмет бр. 284/09).
75. Истрага отмице г. Александра Станојевића (ХРАП предмет бр. 247/09) имала је бр. 2000-001553, а истрага у погледу г. Душка Патрногића (ХРАП предмет бр. 143/09) – бр. 2000-001371. Није јасно да ли је напад на здравствени центар у Ораховцу, током ког су отете ове две особе, истражен као спојен предмет.
76. Сви списи уопштено обухватају попуњене обрасце за идентификацију жртве МКЦК-а/ЈНЛ-а, са анте-мортем описом, информације које се тичу проналажења и идентификације посмртних остатака жртава, записе са обдукције и документе и уверења о идентификацији. Сви ови случајеви означени су као затворени након што су посмртни остаци жртава предати њиховим породицама.
77. Пошто посмртни остаци г. Младена Костића до данас нису идентификовани, спис у вези са њим садржи само његов анте-мортем опис и кратке информације у вези са његовом отмицом.

3. Преглед истраге ЈИРЗ-а полиције УНМИК-а, ЦЈКИ-ја и међународних тужилаца

78. ЈИРЗ полиције УНМИК-а спровео је главну истрагу по предмету под бр. 2002-00031, која је покренута 2002. године. Сажетак истраге дат у наставку текста обухвата ЈИРЗ-ов предмет бр. 2002-00031 и одређени број других повезаних предметних списка

полиције УНМИК-а. Ради лакшег сналажења, информације су наведене по хронолошком редоследу и подељене су по годинама када су предузете радње. Иако је садржај докумената дат само укратко, Комисија је у потпуности прегледала све документе.

2000

79. Најстарији истражни документ у спису је изјава гђе К. Б. дата МКТЈ-у, у којој је она описала околности своје отмице и отмице чланова своје породице од стране ОВК, притварање у Малишеву и пуштање на слободу.

2001

Пронађени неидентификовани посмртни остаци

80. Спис садржи већи број докумената који се односе на проналажење људских костију на улазу у пећину близу села Вољујак, у општини Клина, 3. априла 2001. године. Полиција УНМИК-а је отворила предмет, обавестила ЈНЛ који је отишао на место злочина, прикупила одређени број људских костију и делова одеће и фотографисала локацију. Међутим, на том месту није извршено ископавање нити је предузета икаква даља радња. Након прегледа, утврђено је да кости припадају трима особама. Након тога, ове људске кости сахрањене су на гробљу у Пећи; чини се да у том тренутку нису узети узорци ДНК.

Активности у погледу отмица у Ораховцу

81. У периоду јул – август 2001, одржан је већи број састанака између српских породица у Великој Хочи и представника БПНЛ-а, УНМИК-ове канцеларије локалних заједница, МКЦК-а и ЈНЛ-а, који се бавио питањима несталих лица. УНМИК-ови органи добили су списак од 65 несталих особа; од тог броја, 40 претходно није било пријављено УНМИК-у, а у погледу њих 64 нису били прикупљени анте-мортем подаци. Дана 9. августа 2001, МКЦК, БПНЛ и ЈНЛ састали су се са представником породица „како бисмо им објаснили ЗАШТО је потребно да поново прикупимо информације“, и наставили су прикупљање анте-мортем података несталих лица.
82. Дана 14. августа 2001. године, ЈНЛ је забележио прву изјаву с тим у вези, коју су дали г. Д. К. и гђа Р. К, чија су два сина такође била отета од стране ОВК, јула 1998. године. Они су уопштено описали напад и поменули су три припадника ОВК које су препознали. Један од њихових синова, г. Ј. К, отет је раније, 11. јула 1998. године. ОВК је понудила да га ослободи у замену за предају целокупног оружја од стране српских мештана. Родитељи су примили писмо о овоме које је написао њихов син, г. Ј. К, 11. јула 1998; доставила су га три именована косовска Албанаца. Они су такође поменули г. М. К, који је отет два пута од стране ОВК и пуштен на слободу.
83. До краја августа 2001. године, прикупљени су анте-мортем подаци у погледу 67 несталих лица из општине Ораховац, укључујући све сроднике жалилаца у овом предмету.

84. Септембра 2001. године, БПНЛ се састао са ЦЈКИ-јем и договорили су се да се сви случајеви отмица из Ораховца предају ЦЈКИ-ју ради даље истраге.

2002

85. Маја 2002. године, више руководство полиције УНМИК-а, ЈНЛ и ЦЈКИ размотрили су случај. Уопштено, изражено је незадовољство због тога што је у београдској канцеларији ЈНЛ-а постојало много списа који су садржали информације које су могле да доведу до предузимања радњи по кривичном делу, али услед недостатка сарадње између ЦЈКИ-ја и ЈНЛ-а те информације нису биле пренете ЦЈКИ-ју.

86. У документима је такође назначено да су 1998. године рођаци породице Костић који су живели у САД представили случај отмице својих сродника америчким властима; Амбасадор САД-а доставио је све информације СПГС-у почетком 2002. године.

87. Такође, чланови породице затражили су од УНМИК-а да им организује посету Ретимљу, где су желели да се „суоче са садашњим становницима по питању овог инцидента“. Породице су биле изузетно незадовољне чињеницом да посета није била организована и да нису били обавештени ни о каквој активности по том питању.

88. У меморандуму упућеном шефу одељења за истраге полиције УНМИК-а, датираном на 29. мај 2002, начелник ЈНЛ-ове канцеларије изразио је посебну забринутост поводом ангажовања разних особа и организација по овом питању, што је према његовом мишљењу могло да угрози истрагу (граматика задржана као у оригиналу):

„...много различитих организација је било укључено, или је укључено, у овај случај, али ниједна од њих није преузела водећу улогу у том процесу. Прикупљено је много информација, али оне никада нису стигле до полиције УНМИК-а.

МКЦК је примио доста информација од САД-а и породице.

„D&MPB“ је одржао „низ састанака са породицама.

МКТЈ је узео изјаве.

У то време, поново су различите особе „укључене“, „у контакту“ или „сарађују“. Поново видим опасност од децентрализације информација. Будући да је ово очигледно кривични случај (киднаповање и противзаконито притварање/убиство), случај треба да буде централизован и истражен од стране полиције; у овом случају, ЦЈКИ ће разменити информације са ЈНЛ-ом у погледу аспекта везаног за НЛ“.

89. У једној електронској поруци, датираној на 1. јун 2002. године, вршилац дужности начелника ЦЈКИ-ја обавестио је КНЛСМ о следећем (текст је задржан као у оригиналу): „Инцидент се догодио 18. јула 1998. године. Сви предмети ратних злочина који су се догодили у периоду између фебруара 1998. и 11. јуна 1999. године, под истрагом су МКТЈ-а. ЦЈКИ је истражио злочине који су се догодили након 12. јуна 1999. године. Почетним распитивањем код МКТЈ-а открили смо да они истражују овај случај“.

90. Уз овај документ је приложена електронска порука, датирана на 1. јун 2002, коју је вођа тима за истраге МКТЈ-а упутио ЦЈКИ-јевом истражитељу задуженом за предмет 2002-00031, у којој стоји:

„Обавештавамо вас да су догађаји у Ретимљу и у његовој околини, у лето 1998, део једне од истрага које МКТЈ – тачније мој тим – тренутно спроводи.

Све информације које имате или добијете у вези са потенцијалним починиоцима ових киднаповања, биле би нам, наравно, од огромног значаја.

Ово је можда први пут да имамо било какву стварну размену барем неких информација са ЦЈКИ-јем, упркос чињеници да су многе од наших мета заједничке.

Као што сам већ неколико пута раније дискутовао са руководством УНМИК-а, било би изузетно важно да се побољша тренутна ситуација у том погледу. Можда сте упознати са чињеницом да је главни временски оквир на који се фокусирамо период од фебруара '98 до јуна '99...“

91. Према бројним додатним документима, од јуна 2002, предузет је већи број радњи како би се проверило да ли МКТЈ у ствари спроводи истрагу по овом питању.

92. Овај део списка се завршава ЦЈКИ-јевим недатираним прегледом случаја у погледу предмета 2002-00031. У њему је дат преглед радњи које је предузео ЦЈКИ по том питању, почевши од 10. маја 2002. године. Те радње су обухватале прикупљање позадинских информација, анализу расположивих докумената, састанке са КНЛСМ-ом и ЈНЛ-ом. У ставци од 15. јуна 2002. наводи се да су све информације и документа пренети шефу мисије МКТЈ-а на Косову. На страни са садржајем списка стоји да се он састојао од 115 страна (са електронским порукама, списковима имена, белешкама које се тичу општег прегледа догађаја, меморандумима итд.).

93. Дана 18. августа 2002, ЦЈКИ је званично покренуо предмет бр. 2002-00031, који је обухватао имена несталих чланова породица Костић и Николић у својству жртава. Квалификација злочина које је требало истражити била је следећа: „Тешко убиство/хомицид, киднаповање/отмица, ратни злочини/масовне гробнице“. У пољу „Сажетак случаја“ стоји: „Овај случај истражује МКТЈ и није више случај ЦЈКИ-ја“

94. У следећем ЦЈКИ-јевом обрасцу на чекању/завршном обрасцу, такође датираним на 18. август 2002, стоји: „Злочин: Вишеструка убиства“; „Назив списка: Предмет Костић“. У пољу „Детаљи“ стоји:

„17 жртава из породица Костић и Николић отето је у селу Ретимље, 18. јула 1998. Касније су пронађене убијене.

Све информације прикупљене током учешћа ЦЈКИ-ја у овој истрази прослеђене су МКТЈ-у ради наставка њихове истраге. Нема детаљних информација у ЦЈКИ-јевој бази података, референци на септембарски састанак између БПНЛ-а и ЦЈКИ-ја. ЦЈКИ ће на захтев наставити да пружа сву додатну помоћ МКТЈ-у у погледу ове истраге.

Дајем препоруку да се предметни спис који се тренутно налази код ЦЈКИ-ја затвори због чињенице да је МКТЈ преузео потпуну надлежност над овом истрагом“.

95. Исти документ садржи недатирано, руком исписано и печатирано одобрење начелника ЦЈКИ-ја и руком исписану белешку „Нема наставка истраге. Предато МКТЈ-у у Хагу“. У спису нема додатних назнака о истражним активностима МКТЈ-а по овом предмету.

2003

96. Јула 2003. године, Заједничка комисија МУП-а Србије за сарадњу полиције (ЗКСП) послала је писма полицији УНМИК-а са детаљним информацијама о отмицама у области Ораховца, јула 1998. године, и затражила је да се тај случај истражи. Прво писмо је садржало имена два преживела сведока, око 20 очевидаца, описе осам отетих возила и имена око 25 појединаца повезаних са ОВК, који су учествовали у нападима.
97. Касније исте године, полиција УНМИК-а и МУП Србије разменили су већи број писама у вези са догађајима у Ораховцу који су под истрагом. Спис такође садржи већи број сажетака предмета, са прегледом доступних информација и доказа.
98. Октобра 2003. године, ЈНЛ је испитао локацију са могућом масовном гробницом у општини Малишево, али су резултати били негативни. ЈНЛ је затражио додатну помоћ од српског МУП-а, која му је била обезбеђена. ЈНЛ је такође затражио помоћ српског МУП-а у проналажењу и обављању разговора са два очевица које је ОВК такође отела, притворила и пустила на слободу јула 1998. године. Са њима је обавила разговор полиција УНМИК-а; они су именовали још седам преживелих сведока и још око 15 припадника ОВК који су наводно били умешани у догађаје.
99. У спису се налази уверење МКЦК-а, датирано на 23. септембар 2003, у коме се наводи: „Дана 22. јула 1998, гђу Петру Костић предале су МКЦК-у у области Малишева наоружане особе које су се у том тренутку идентификовале као припадници ОВК. Касније истог дана, она је пребачена у Приштину под заштитом МКЦК-а“.

2004

100. Фебруара 2004, полиција УНМИК-а покушала је да повеже ову истрагу са случајем два брата, Љуана и Бекима Мазреку из Малишева, који су до тада били осуђени од стране српских власти за учешће у извршењу ратних злочина над цивилним становништвом, почињеним јула 1998. године (видети §§ 152–153 у наставку текста). Српска влада је полицији УНМИК-а доставила копије њихових изјава, датих српском истражном судији у Приштини, 6. августа 1998. године.
101. Маја 2004, ЗКСП српског МУП-а поново је полицији УНМИК-а доставио информације о већем броју инцидената који су се догодили јула 1998. у области Ораховац, који су обухватили и ОВК напад, отмице и убиство српских цивила са

Косова и два цивила албанске националности са Косова. ЗКСП је назначио да они имају информације о идентитетима осумњичених и сведока у описаним догађајима.

102. Последњи документ из ове године је меморандум, датиран на 15. новембар 2004, који је ЈНЛ проследио МЈТ-у у Пећи и чија је копија прослеђена истражном судији. Меморандум се тиче ексхумација на гробљу у Пећи (КНЛСМ-ова шифра локације „ФКТ“), по судском налогу од 28. октобра 2004: ексхумирана су 23 гроба, 20 тела и 16 остатака тела пронађено је и послато КНЛСМ-у у Ораховцу ради ДНК анализе и обдукција.

2005

103. Дана 21. и 22. марта 2005, КНЛСМ и ЈНЛ су извршили процену локације у погледу пећине близу села Волујак; током ове процене пронађене су неке људске кости. Утврђено је да су кости пронађене 2001. године (видети § 80 изнад) и током ове процене припадале укупном броју од пет или шест одраслих и једног малолетног лица. Дана 29. марта 2005, КНЛСМ и ЈНЛ су обавили процену локације у општини Малишево за коју се сумњало да представља масовну гробницу (шифра КНЛСМ-ове локације „ТБЕ-05“).

104. Дана 20. априла 2005, МЈТ је издао Захтев за истрагу у коме је ЈИРЗ-у и регионалној истражној јединици у Пећи дат задатак да сакупе додатне информације и предузму одређене радње у погледу ексхумације на гробљу у Пећи (2004. године), ексхумације у пећини Волујак и напада ОВК у области Ораховца, јула 1998. године.

105. Дневник истрага ЈИРЗ-а по предмету бр. 2002-00031 у периоду од 29. априла 2005. до 4. јула 2005. садржи 33 ставке које одражавају различите активности.

106. Дана 3. маја 2005, одржан је састанак између ЈИРЗ-а, МЈТ-а и КНЛСМ-а. Постигнут је договор по питању одређеног броја активности; требало је да истражни тим свакодневно подноси извештаје тужиоцу. Уз запис је приложен списак од 17 особа чији су посмртни остаци до тада били ексхумирани са гробља у Пећи (локација „ФКТ“) и идентификовани. Међу њима су се налазили посмртни остаци г. Лазара Костића, г. Небојше Костића, г. Тодора Костића, г. Живка Костића, г. Цветка Николића и г. Рајка Николића.

107. У спису се налази већи број додатних електронских порука, из маја 2005. године, које одражавају рад на усклађивању припремних радњи за ексхумацију локација „ААК“ (пећина Волујак) и „ТБЕ-05“ (Малишево). Делегација од три српска судско-медицинска вештака стигла је на Косово како би учествовала у ексхумацијама.

108. У спису се такође налази већи број електронских порука размењених између ЈИРЗ-а и МЈТ-а у погледу припреме за састанке са породицама особа чији су посмртни остаци пронађени на „извору у Малишеву“ (очекивало се да из уже Србије стигне 11 људи). Требало је да састанак буде одржан 21. маја 2005. године у згради Окружног суда у Митровици. Тужилац је планирао да узме изјаве од свих њих. Требало је организовати приказ одеће пронађене на посмртним остацима, али спис не садржи додатне детаље.

109. Писмо које је ЗКСП српског МУП-а упутио полицији УНМИК-а, датирано на 30. мај 2005, реф. 12а бр. 303/2005, садржи информације у погледу три могућа гробна места на којима су сахрањени посмртни остаци особа оетих и убијених током напада ОВК на област Ораховца, јула 1998. године (пећ за печење креча, место близу куће особе Х. Ш. и место близу школе, оба смештена у селу Клечка, у општини Малишево).
110. Меморандум ЈИРЗ-а, датиран на 1. јун 2005, сачињен је као одговор на горепоменути захтев МУП-овог ЗКСП-а, датиран на 30. мај 2005. године. ЈИРЗ је прегледао њихове списе у погледу могуће масовне гробнице близу села Клечка – локација (пећ за печење креча) је проверена 6. децембра 2004, али ништа није пронађено. ЈИРЗ је такође додао фотографије релевантне територије снимљене из ваздуха, тако да „[ови] извори могу да укажу на тачне локације могућих масовних гробница“.
111. У спису се такође налази већи број електронских порука МЈТ-а задуженог за овај случај, датираних на период од 6. до 9. јуна 2005, које садрже додатна упутства за полицију, као и информације о пријему релевантног истражног материјала од МКТЈ-а.
112. Писмом датираним на 17. јун 2005. године, ЗКСП МУП-а Србије доставио је полицији УНМИК-а списак имена пет бивших припадника 122 бригаде ОВК, који су „били умешани у киднаповање и убиства српских и ромских цивила у селима Ретимље, Оптеруша и Зочиште“. Од полиције УНМИК-а је затражено да истражи овај случај и да обавести ЗКСП о резултатима истраге.
113. Меморандумом датираним на 18. јун 2005, ЈИРЗ је затражио од ЗКСП-а МУП-а Србије да ЈИРЗ-у открије (граматика и наглашавања задржана као у оригиналу):
- „све информације које српске власти можда имају у вези са овим случајем. Породице су пријавиле случајеве својих рођака који се воде као нестали на Косову и у Србији, и јасно нам је да мора постојати неки спис. Захтевамо све информације које они поседују, тј.; изјаве, фотографије итд. **Захтевам ове информације као приоритет пошто ће нам оне у великој мери помоћи у наставку истраге и створити могућност довођења починилаца пред лице правде**“.**
114. Према записнику са састанка ради планирања између међународног тужиоца и ЈИРЗ-а по предмету 2002-00031, који је одржан 4. јула 2005, постигнут је договор у погледу одређеног броја даљих активности. Конкретно, међународни тужилац је изјавио да ће породице особа пронађених у „пећини Вољујак“ и идентификованих, бити обавештене, али још увек није била обављена ниједна идентификација посмртних остатака пронађених у масовној гробници у Малишеву.
115. Фасцикла даље садржи кривичну пријаву упућену међународном тужиоцу, коју је гђа О. В. поднела МЈТ-у при призренском ОЈТ-у. Пријава је преведена на енглески и односи се на киднаповање њеног сина. Датум када су преводиоци УНМИК-овог ОП-а превели пријаву, „03/09/2005“, назначен је на документу.

116.Спис такође садржи пет недатираних кривичних пријава, такође упућених МЈТ-у призренског ОЈТ-а од стране петоро Срба са Косова, рођака особа које су отете и касније нестале након напада ОВК на српске мештане у општини Ораховац, јула 1998. године; они садрже скоро идентичан текст. Међу њима су кривичне пријаве г. Павла Костића и г. Богољуба Костића. У свима њима се помиње 14 отетих мушких чланова породице Костић (укључујући Живка, Лазара, Тодора, Небојшу и Младена), Срећко и Рајко Николић, који су отети и нестали, и г. Анђелко Костић, кога је убила ОВК. У пријавама се такође помињу отмица и незаконито притварање више од 30 цивила српске националности са Косова од стране ОВК (укључујући гђу Ангелину Костић, гђу Петру Костић, гђу Славицу Банзић, гђу Десанку Банзић и гђу Драгицу Божанић).

117.У свим кривичним пријавама, особе које су пријавиле случај жале се да су биле (текст задржан како у оригиналу):

„свеобухватно спречене да приме било какву информацију о судбини киднапованих лица које се воде као нестале. ... без обзира на подношење тужбе свим надлежним органима на Косову, не постоје информације да је ишта предузето када је реч о починиоцима овог гнусног злочина. Такве информације може да сакупи *ex-officio* једино орган компетентан за кривично гоњење починилаца... , и могуће је направити реконструкцију начина на који је извршен овај гнусни злочин, утврдити идентитет починилаца и њихових вођа. Такође, могуће је добити релевантне информације о томе *ex-officio* на основу испитивања команданата јединица ангажованих у периоду током кога је овај злочин био почињен“.

118.Дана 5. октобра 2005, међународни тужилац призренског окружног суда је, након захтева из чланова 220 и 221 примењивог Привременог закона о кривичном поступку Косова (ПЗКПК), издао Пресуду о покретању истраге против пет главних осумњичених, бивших припадника ОВК који су били на командујућим позицијама у области Ораховца (ПП бр. ППС 459/09, ЦИР 2005/415/ПРС, ЈИРЗ бр. 2002-00031). Тужба се односила на организовање и учешће у нападима на Ораховац, Оптерушу, Ретимље и Зочиште, јула 1998. године. У спису, међутим, нема докумената који назначују да је било који од жалилаца, или других оштећених страна, био обавештен о покретању истраге.

119.Од новембра 2005. године, по налогу предпретресног судије, полиција УНМИК-а је пресретала телефонске разговоре три главна осумњичена. Транскрипти пресретаних разговора, који покривају период до краја марта 2006. налазе се у списима заједно са полицијским извештајима које је захтевао судија који је наредио тајне мере. Применом ове мере очигледно нису сакупљене релевантне информације, тако да је она обустављена.

120.Децембра 2005, полиција УНМИК-а је сакупила личне податке из УНМИК-овог Цивилног регистра у погледу 15 особа; они су обухватили информације у погледу пет главних осумњичених.

121. У фасцикли се налази меморандум, датиран на 21. децембар 2005, под насловом „Захтев за обдукцију, анте-мортем и пост-мортем извештаји“. У писму се наводи: „Између 17. и 21. јула 1998. године, ОВК је напала Ораховац, Ретимље, Оптерушу и Зочиште. Већи број људи отет је и притворен у затворима у Семитишту, Пећану и Малишеву. Жене су пуштене на слободу, али мушкарци више никада нису виђени живи“. У меморандуму се такође траже обдукције, анте-мортем и пост-мортем извештаји у погледу 23 особе наведене на приложеној страни и захтев за званичан списак од деветоро људи које је идентификовао КНЈСМ и чија су имена наведена на приложеној страни.
122. У меморандуму који је ЈИРЗ упутио КНЈСМ-у, датираном на 21. децембар 2005, са унакрсном референцом на случај 2002-00031, траже се званични подаци о идентификацијама на локацији „Пећина Волујак“ („ААН“). Уз њега је приложен графикон са именима 23 мушкараца српске националности са Косова који су отети током ОВК напада, јула 1998. године, укључујући г. Живка Костића, г. Младена Костића, г. Небојшу Костића, г. Тодора Костића, г. Лазара Костића, г. Рајка Николића, г. Цветка Николића и г. Спасоја Банзића. Према том графикону, њихови посмртни остаци су до тада идентификовани на локацији ФКТ, на пећком гробљу.

2006

123. У одговору на ЈИРЗ-ов захтев од 21. децембра 2005, КНЈСМ је меморандумом од 23. јануара 2006. године потврдио да су идентификовани посмртни остаци 21 особе пронађени на гробљу у Пећи (локација „ФКТ“) и пећини Волујак (локација „ААН“). КНЈСМ је такође утврдио да су кости ексхумиране на локацији „ФКТ“ претходно биле прикупљене у „пећини Волујак“ (локација „ААН“), али није могао утврдити када је то урађено; све ове кости са локације „ААН“ пронађене су у једној кеси за посмртне остатке на локацији „ФКТ“. Међу 21 идентификованом особом су имена г. Живка Костића, г. Лазара Костића, г. Тодора Костића, г. Небојше Костића, г. Рајка Николића, г. Цветка Николића, г. Спасоја Банзића, г. Младена Божанића и г. Немање Божанића.
124. Фасцикла са списом садржи документ под насловом „Налог за тајне мере“, датиран на 14. фебруар 2006, против три „мете“. Уз Налог је приложено још неколико УНМИК-ових административних докумената који се тичу опреме за пресретање разговора. Ту се налазе транскрипти бројних пресретнутих телефонских разговора од 24. фебруара 2006. до 23. марта 2006, али се ниједан не односи ни на једну од жртава или инцидената из 1998. године. Спис такође садржи бројне пресретнуте телефонске разговоре једне друге „мете“, у периоду од 19. новембра 2005. до 25. новембра 2005, као и 11 пресретнутих разговора од 24. марта 2006. до 26. марта 2006. године. Такође, ниједан позив се не односи на жртве или инциденте из 1998. године.
125. Према једном ЈИРЗ-овом меморандуму, датираном на 20. фебруар 2006. године, сведок З. К. је примила три претећа телефонска позива 2. и 3. фебруара 2006, у којима је упозорена да не сме да сведочи. Ти телефонски позиви су наводно долазили са телефона из куће њених родитеља, у општини Ораховац. Иако је истражитељ

предложио добијање мерне евиденције тог броја телефона, у спису не постоји наставак по том питању.

- 126.Спис такође садржи ЈИРЗ-ов Извештај о статусу предмета, датиран на 24. фебруар 2006, у коме је дат преглед догађаја и радњи предузетих до тада.
- 127.Ту се такође налази електронска порука ЈИРЗ-овог истражитеља, датирана на 3. март 2006, у којој је дат списак од 15 сведока са којима је требало обавити разговор у ужој Србији. У одговору, међународни тужилац је затражио да се састане са полицијским службеницима 9. марта 2006. године, како би разговарали о питањима која су желели да поставе сведоцима, с обзиром да су чланови породице били „веома љути због тога што су им изнова постављана иста питања“.
- 128.У спису се такође налази већи број службених извештаја. У извештају од 21. марта 2006. наведена су имена особа које су учествовале у преговорима за ослобађање чланова породица Костић и Николић: пет особа из српске делегације, укључујући градоначелника Ораховца, представника МКЦК-а и шефа Косовске верификационе мисије ОЕБС (КВМ); делегацију ОВК су представљала три именована команданта. У каснијем извештају, датираном на 27. март 2006, спомиње се један други члан српске делегације који је учествовао у овим преговорима. Извештај од 10. априла 2005. садржи опсежне информације о структури ОВК, укључујући команду, у области Ораховца.
- 129.Спис такође садржи налог Међународног предпретресног судије Окружног суда у Приштини, датиран на 5. април 2006, којим се даје дозвола за продужење ове истраге за наредних шест месеци. Чини се да истрага није продужена након 6. октобра 2006, већ су је УНМИК-ови правосудни органи очигледно прекинули или обуставили.
- 130.Спис такође садржи меморандум који је међународни тужилац упутио ЈИРЗ-у (по предмету бр. 2002-00031), датиран на 18. април 2006, у коме се ЈИРЗ-у дају упутства да настави са припремама за обављање разговора са осам сведока у ужој Србији. Ту се налази већи број преписки између њих, везаних за размену информација.
- 131.Дана 9. маја 2006, ЈИРЗ-ов истражитељ је међународном тужиоцу доставио коначан списак од 13 сведока са којима је требало обавити разговор у ужој Србији, са објашњењем разлога за њихово поновно испитивање. Међународни тужилац је одговорила да је у поступку организовања разговора са српском полицијом и тужиоцима. У једној другој електронској поруци, истог датума, ЈИРЗ и међународни тужилац разменили су информације о захтеву упућеном МКТЈ-у у вези с објављивањем изјава три сведока, које је било у поступку организовања.
- 132.Спис даље садржи 32 службена извештаја који покривају период од 2. јуна 2005. до 15. јуна 2006. године. Већи број активности односио се на идентификацију и проналажење сведока, косовских Срба и косовских Албанаца, и организовања разговора са њима. Према једном од тих извештаја, датираном на 11. фебруар 2006, три особе албанске националности са Косова које су биле сведоци догађаја у

ораховачком здравственом центру доставиле су незваничне информације, али су одбиле да сведоче на суду. Такође, према извештају од 2. марта 2006. године, дан раније сведок З. К. примила је још један претећи телефонски позив у коме је била упозорена да не сме да сведочи; она је касније доставила само неке незваничне информације.

133. Последњи документ у спису за ову годину је поверљив меморандум који је УНМИК-ов правник упутио МЈТ-у по том предмету, датиран на 16. октобар 2006, и у њему је дат преглед главних релевантних чињеница и информација доступних истражитељима до тог датума.

2007

134. Овај део списка садржи Извештај о анализи случаја по предмету бр. 2002-00031, датиран на 22. октобар 2007. године; ту је означено да је преглед заправо обављен 7. августа 2006. године. УНМИК-ов полицајац који је обављао преглед дао је препоруку да се „случај преда ЈИРЗ-у како би се окончао“.

135. Последњи документ у УНМИК-овом истражном спису је ЈИРЗ-ов Извештај о случају у погледу предмета бр. 2002-00031, и то је штампани извод из ЈИРЗ-ове базе података, генерисан 22. новембра 2007. године. Ставка тог Извештаја, датирана на 23. август 2002, гласи: „Овај случај истражује МКТЈ и није више случај ЦЈКИ-ја. ... предметни спис је затворен. ... ЦЈКИ ће наставити да пружа било какву помоћ, уколико то затражи МКТЈ. Предметни спис затворен 23. августа 2002. године“.

2009. година и касније

136. Овај истражни предметни спис је предат ЕУЛЕКС-у 5. јануара 2009. године и требало је да се истрага настави. Конкретно, ЕУЛЕКС-ов међународни тужилац обавио је разговор са г. Ј. Л, кога је ОВК такође отела, притворила и одвела на погубљење, али је он успео да побегне.

137. Дана 26. маја 2010. године, ЕУЛЕКС-ов међународни тужилац задужен за предмет донео је пресуду да се ова истрага оконча због недостатка доказа.

4. Преглед изјава сведока

138. Постоје записи разговора обављених са укупно 46 очевидаца, жртава и сведока; МКТЈ-ови тимови су испитали њих 16. Нико није испитан у својству осумњиченог. Расподела ових разговора по години је следећа:

- 2000 – МКТЈ и српски истражни судија испитали су два сведока у ужој Србији;
- 2001 – МКТЈ је током ове године испитао 13 особа, укључујући два бивша службеника ОЕБС-овог КВМ-а, који су радили током лета 1998. године у областима Ораховца и Призрена. Осталих 11 испитаника били су српски становници села на

Косову нападнутих од стране ОВК, јула 1998. године, који су били очевици и преживели у отмицама и притварањима;

- 2002 – током ове године, МКТЈ је обавио разговор са једном жртвом/очевицем; именовано је око десет потенцијалних сведока/осумњичених;
- 2003 – Полиција УНМИК-а је у ужој Србији испитала два кључна очевица/жртве отмице и притварања; именовано је осам осумњичених;
- 2004 – није испитан ниједан сведок;
- 2005 – полиција УНМИК-а је испитала 12 сведока српске националности са Косова и једног сведока албанске националности са Косова; они су описали околности напада на села и здравствени центар у Ораховцу, као и своје притварање од стране ОВК. Поменуто су многа имена потенцијалних осумњичених, укључујући вође напада.
- 2006 – полиција УНМИК-а пронашла је десет сведока српске националности са Косова и шест сведока албанске националности са Косова и забележила њихове изјаве. Није сакупљена скоро ниједна нова информација; поменути су исти осумњичени и жртве. Полиција УНМИК-а је обавила последњи разговор јуна 2006. године.

139. Међу доступним изјавама, две је дала гђа Ангелина Костић (једну је забележио МКТЈ, 16. августа 2001, а једну полиција УНМИК-а, 10. децембра 2005), док је једну дала гђа Петра Костић (забележила ју је полиција УНМИК-а истог дана). У својој изјави, гђа Петра Костић помиње претходну изјаву коју је дала МКТЈ-у, али та ранија изјава није пронађена у спису.

140. Гђа Петра Костић и гђа Ангелина Костић су описале шта се догодило током напада на село Ретимље, како је г. Анђелко Костић убијен, како су мештани истерани из кућа, како су жене и мушкарци одвојени, а затим је ОВК одвезла мушкарце док су жене и старији мушкарци одведени у манастир „Свети Врачи“ у селу Зочиште (пола пута трактором, а остатак пешице); остали су у манастиру до 21. јула 1998. године. Жене из села Оптеруша (укључујући гђу Славицу Банзић, гђу Десанку Банзић и гђу Драгицу Божанић) су им се придружиле 19. јула 1998. године. Када је 21. јула 1998. ОВК напала манастир и преузела контролу над њим, сви који су нашли склониште код монаха пребачени су у нешто што је изгледало као база ОВК, смештена на непознатој локацији у тој области. Сви они су држани у једној великој просторији у згради школе која је коришћена за притварање. Током периода када су били притворени, омогућене су им храна и вода, али су имали ограничен приступ тоалету. Прећено им је ножевима и пиштољима; једна жена је чула да је вода која им је давана можда затрована; међутим, није било пријава о појединачним претњама и/или о физичким нападима. Након што су тамо били притворени један дан и једну ноћ, 22. јула 1998. године, сви притвореници предати су МКЦК-у.

141. Такође постоје изјаве других очевидаца који су описали слично поступање. Њих је, на сличан начин, ОВК отела и притворила током истог напада на српске мештане у области Ораховца и касније су ослобођени или успели да побегну из затвора ОВК. Ови очевици су описали како су отети, транспортовани од стране ОВК (у отвореним камионима, аутобусима, аутомобилима, или су их натерали да ходају), пређено им је мучењем и погубљењем, ограничаван им је простор, у много наврата без адекватног простора, хигијенских услова, свежег ваздуха, светлости, сна, хране и воде, и били су испитивани. Неки од сведока су били батињани; неки су видели како туку и муче друге заточенике и видели су знаке пребијања и мучења на другима, чули су како друге батињају или муче, или им је испричано оно што се дешавало заточеницима.
142. Спис такође садржи недатирано, непотписано, руком исписано писмо које је очигледно неком из УНМИК-а и КФОР-а упутила особа коју је, априла 1998. године, ОВК одвела у „затвор ОВК у Ликовцу“, заједно са још шест особа, где је брутално претучен, али је затим пуштен на слободу. Осталих шест је наводно убијено; њихова тела су пронађена након неколико дана у општини Ораховац. Особа која је саставила писмо наводно је познавала друге две особе које су биле притворене и мучене заједно са њом. Сви они су затражили да им се пре сведочења додели заштићени статус. У спису се не налазе радње које су предузете како би се испратила ова информација.

5. *Остали релевантни кривични поступци на Косову у вези са ОВК нападима у општини Ораховац, јула 1998. године*

143. Постојао је већи број других кривичних истрага и судских поступака у вези са догађајима који су предмет овог случаја пред Комисијом. У наставку текста је дат кратак преглед других поступака о којима је Комисија обавештена.

УНМИК

144. Дана 17. августа 2004, Међународни истражни судија Окружног суда у Призрену издао је налог за истрагу у коме упућује полицију УНМИК-а да истражи отмицу и убиство 11 косовских Албанаца и једног косовског Србина (г. Светозар Томић, видети ХРАП, предмет бр.160/09), становника области Ораховац, које је извршила ОВК групација која је оперисала из села Дреновац, у периоду од маја до октобра 1998. године.
145. Дана 27. јула 2004, МЈТ је подигао оптужницу против г. Селима Краснићија и још пет оптужених због већег броја злочина почињених над заточеницима затвора у селу Дреновац. Наводи су се односили на незаконито хапшење, противправно притварање, пребијање, мучење и смрт жртава албанске националности са Косова. Године 2005, посмртни остаци неких жртава албанске националности са Косова у овом предмету пронађени су у масовној гробници у „пећини Волујак“ (шифра локације „ААК“).
146. Дана 10. августа 2006, судско веће међународних судија Окружног суда у Призрену прогласило је Селима Краснићија и још два оптуженика кривима за нечовечно поступање над заточеницима албанске националности са Косова у поменутом затвору ОВК.

ЕУЛЕКС

Предмет Кабаши и остали

147. Дана 30. марта 2011, СТРК је подигао оптужницу против г. Ејупа Кабашија и осталих лица, који су оптужени за извршење и пружање помоћи у извршењу ратних злочина наводно почињених над српским становништвом у селу Оптеруша, јула 1998. године.
148. Августа 2011, Окружни суд у Призрену прогласио је г. Кабашија кривим за учешће у почињењу ратних злочина над цивилним становништвом и осудило га је на пет година затвора. Остали су проглашени кривима за пружање помоћи починиоцима након извршења кривичних прекршаја и осуђени су на условну казну затвора од шест месеци.
149. Дана 4. септембра 2012. године, веће ЕУЛЕКС-ових судија Врховног суда наложило је поновно суђење по предмету ратних злочина, против г. Кабашија и осталих лица која су такође проглашена кривима. Предмет је још увек на чекању ради поновног суђења.

Предмет Клечка

150. Дана 25. јула 2011. године, СТРК је подигао оптужницу против 11 особа, укључујући неке од осумњичених у истрази полиције УНМИК-а бр. 2002-00031, за злочине које су наводно починили они и други припадници ОВК, од почетка 1999. до средине јуна 1999. године, над српским и албанским цивилима као и војним затвореницима српске националности у затвору ОВК у Клечки, у општини Малишево.
151. Дана 2. маја 2012. године, Окружни суд у Приштини ослободио је све оптужене кривице по свим тачкама оптужнице.

Српске власти

Предмет браћа Мазреку

152. Српске власти су ухапсиле браћу Бекима и Љуана Мазреку августа 1998. године, неколико дана након што је откривена масовна гробница у Клечки, у општини Малишево, која је садржала калцификоване посмртне остатке 22 Срба наводно погубљених од стране ОВК, јула 1998. године. Суђење је почело 6. априла 2000. године. Оптужница се заснивала на сведочењу сведока и оптужене браће који су тврдили да су припадници стрељачког вода ОВК од 20 људи који је погубио двоје деце, три жене и пет мушкараца. Такође је постојало сведочење да су жене и девојке силоване пре него што су биле убијене.
153. Након суђења које је трајало годину дана, 18. априла 2001. године, петочлано веће Окружног суда у Приштини, са истуреним одељењем у Нишу, у ужој Србији, једногласно их је прогласило кривима за тероризам, сходно члану 125 Савезног кривичног закона (КЗ) и сходно члану 139 (2) КЗ осудило је обојицу на 20 година затвора. Након што је одбрана уложила жалбу, Врховни суд Србије је поништио случај и наложио поновно суђење. Одбрана је пребачена на Косово, заједно са

осталим затвореницима албанске националности који су тада затворени у српске затворе. Случај је на чекању ради поновног суђења.

Предмет Синан Морина

154. Дана 13. јула 2005. године, српско тужилаштво за ратне злочине је подигло оптужницу по предмету бр. КТРЗ 1/07 „Ораховачка група“, против г. Синана Морине. Он је оптужен за учешће, 17. и 18. јула 1998. године и каснијих датума, „у непрекидном оружаном нападу на села у општини Ораховац, када је већи број српских цивила убијен, незаконито притворен, мучен и физички повређен, док су припадници његове групе извршили убиства и силовања... резултовало је масовним уништењем цивилне имовине и верских објеката, које није било мотивисано војном неопходношћу, и измештањем цивила из општине Ораховац“.
155. Окружни суд у Београду га је ослободио 20. децембра 2007, због недостатка доказа. Дана 26. августа 2009. године, Врховни суд Србије је преиначио пресуду и наложио поновно суђење.

МКТЈ

156. Истраживањем правосудне базе МКТЈ-а нису расветљене додатне информације у вези са нападом ОВК у општини Ораховац, јула 1998, које су релевантне за ове жалбе пред Комисијом.

III. ЖАЛБЕ

157. У погледу тога што је жалба проглашена прихватљивом од стране Комисије, жалиоци се жале поводом УНМИК-овог наводног пропуста да ваљано истражи убиство г. Анђелка Костића, отмицу и убиство г. Живка Костића, г. Лазара Костића, г. Тодора Костића, г. Небојше Костића, г. Рајка Николића, г. Цветка Николића, г. Спасоја Банзића, г. Младена Божанића, г. Немање Божанића, г. Душка Патрновића и г. Александра Станојевића, као и отмицу и нестанак г. Младена Костића. У том погледу, Комисија сматра да се жалиоци позивају на кршење процедуралног аспекта члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).
158. Комисија је такође прогласила прихватљивом жалбу г. Богољуба Костића о постојању душевног бола и патње које су њему и његовој породици наводно нанете као последица отмице и нестанка г. Младена Костића. У том погледу, Комисија сматра да се он позива на кршење материјалног дела члана 3 ЕКЉП.
159. Жалиоци г. Богољуб Костић, гђа Петра Костић, гђа Славица Банзић и гђа Драгица Божанић се даље жале на наводни пропуст УНМИК-а да ваљано истражи њихово незаконито, самовољно притварање од стране ОВК, односно незаконито самовољно притварање њихових рођака. С тим у вези, Комисија сматра да се ови жалиоци позивају на повреду права на слободу, загарантованог чланом 5 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

А. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

160. Комисија сматра да се жалиоци позивају на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 ЕКЉП, у погледу тога да органи УНМИК-а нису спровели ефикасну истрагу убиства г. Анђелка Костића, отмицу и убиство г. Живка Костића, г. Лазара Костића, г. Тодора Костића, г. Небојше Костића, г. Рајка Николића, г. Цветка Николића, г. Спасоја Банзића, г. Младена Божанића, г. Немање Божанића, г. Душка Патрновића и г. Александра Станојевића, као и отмицу и нестанак г. Младена Костића.

1. Опсег разматрања Комисије

161. Пре него што започне разматрање меритума жалби, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.

162. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при првобитној процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.

163. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.

164. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде

да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више не спроводи извршну власт над косовским правосудним системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност ни за какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.

165. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 163). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истражи случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
166. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над жалбама које се односе на наводно кршења људских права „до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147–149; ЕСЉП, *Кинар против Турске* [ВВ] бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

167. Жалиоци се жале, у суштини, на повреду које се односе на изостанак адекватне кривичне истраге у вези с убиством, отмицом и убиством и отмицом и нестанком њихових блиских сродника. Жалиоци такође наводе да нису били ваљано обавештени о томе да ли је истрага спроведена и какав је био исход.
168. СПГС је у два наврата дао коментаре на меритум жалби које су предмет разматрања Комисије: дана 16. августа 2013. – само у погледу жалби гђе Живанке Патрногић (бр. 143/09) и гђе Весне Војиновић (бр. 247/09), и 7. јула 2014. – у вези са свим жалбама у овом спојеном предмету.
169. У вези са свим жалбама, СПГС на почетку напомиње да су се нестанци и убиства рођака жалилаца догодили јула 1998, у тренутку када су многи косовски Срби истерани или су нестали из области Ораховца, као последица „удружених активности

и/или операција чија је мета популација косовских Срба... које су извеле особе албанске националности са Косова... припадници ОВК“. Релевантни истражни списи које је добио УНМИК садрже не само информације у вези са сродницима жалилаца већ такође обухватају информације у вези са другим особама које су отете током поменутих операција ОВК у тој области, јула 1998. године.

170. Коментаришући заједничка питања која се тичу свих жалби у овом предмету, СПГС је изјавио да УНМИК не оспорава своју одговорност за спровођење истраге отмице и убиства г. Живка Костића, г. Душка Патрновића, г. Лазара Костића, г. Тодора Костића, г. Небојше Костића, г. Рајка Николића, г. Цветка Николића, г. Александра Станојевића, г. Спасоја Банзића, г. Младена Божанића и г. Немање Божанића, као и отмице и нестанка г. Младена Костића и убиства г. Анђелка Костића, сходно процедуралном делу члана 2 ЕКЈП. СПГС прихвата да се може сматрати да је до свих ових догађаја дошло под околностима опасним по живот.
171. Према речима СПГС-а, „главна сврха такве истраге је обезбеђивање ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. о овлашћењима привремене управе на Косову и касније измењеном и допуњеном Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. о закону који се примењује на Косову“.
172. У том погледу, СПГС наглашава да ова обавеза произилази из процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЈП-а у погледу спровођења ефикасне истраге, у случају када смрт настане под сумњивим околностима које се не приписују државним агентима. СПГС наводи да је процедурални елемент члана 2 у суштини двострук: (i) обавеза утврђивања судбине и/или локације несталог лица путем истраге; и (ii) обавеза спровођења истраге којом се може утврдити да ли је до смрти дошло незаконитим путем и која може довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог лица. СПГС додаје да успех сваке појединачне истраге зависи од околности.
173. СПГС наглашава да је „од маја 1998. године до распоређивања УНМИК-а и КФОР-а јуна 1999. године, безбедносна ситуација на Косову била изузетно напета и ниво насиља је био висок на целом Косову, због оружаног сукоба који је тада трајао“. Убрзо након успостављања УНМИК-а јуна 1999. године, безбедносна ситуација остала је напета. КФОР „је још увек радио на развоју снаге довољне за одржавање јавне безбедности, реда и мира и догодио се одређени број тешких кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби, укључујући отмице и убиства“. Цитирајући извештај Генералног секретара УН-а упућен Савету безбедности Уједињених нација, јула 1999. године, СПГС описује ситуацију на следећи начин:

„Општа ситуација на Косову је била напета, али се стабилизује. ОВК се брзо вратио у све делове Косова, посебно у југозападни део, а велики број косовских Срба напустио је своје домове и отишао у Србију. Док је први талас одлазака косовских Срба био подстакнут бригаама за безбедност, а не стварним претњама, други талас одлазака био је последица растућег броја

инцидената које су косовски Албанци починили против косовских Срба. Одласке су поготово подстакла убиства и отмице које су биле у центру пажње јавности, као и пљачке, подметнути пожари и присилна експропријација станова. Овај процес је сада успорен, али у градовима као што су Призрен и Пећ практично уопште нема косовских Срба, а градови Митровица и Ораховац су подељени дуж етничких линија.

Безбедносни проблем на Косову у великој мери је последица непостојања установа и органа задужених за ред и мир. Многи злочини и неправде не могу се ваљано кривично процесуирати. Криминалне банде, борећи се за контролу над оскудним ресурсима, већ искоришћавају ту празнину. Иако је КФОР тренутно одговоран за одржавање јавне безбедности и грађанског реда и мира, његова могућност да се тиме бави ограничена је чињеницом да се он и даље налази у процесу развоја својих снага. Непостојање легитимних полицијских снага, како међународних тако и домаћих, дубоко се осећа, стога се решавању тог проблема мора приступити као приоритету“.

174. СПГС даље примећује да се, при одлучивању о пријавама сходно процедуралном делу члана 2 мора обратити пажња на то да се на УНМИК не ставља немогућ или несразмеран терет. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у чијем се ставу 70 наводи:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој послератној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса. Штавише, након дугог и суровог рата, Босна и Херцеговина је подвргнута поправци унутрашње структуре и политичког система. ... Било је потребно формирати нове институције, а постојеће реструктурирати. У послератном периоду могла је да се очекује невољност тадашњих зараћених страна да сарађују са новим институцијама, као што се види у овом предмету. Иако је тешко тачно одредити када се завршио овај процес, Суд сматра да је домаћи правни систем требало да буде у могућности да ефикасно реши нестанке и друга тешка кршења међународног хуманитарног права до 2005. године, након свеобухватне провере постављене полиције и правосуђа и успостављања Одсека за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине. Након што је све ово размотрено и пошто није било значајног периода неактивности домаћих власти по овом предмету након 2005. године, Суд је закључио да се, с обзиром на тадашње околности прикупљања материјала, може сматрати да је домаћа кривична истрага спроведена у разумном року и експедитивно“.

175. Са становишта СПГС-а, УНМИК се суочио са ситуацијом на Косову од 1999. до 2008. године, која је веома слична оној у Босни и Херцеговини од 1995. године. СПГС додаје да је, у 2002. години, „УНМИК-ов КНЛСМ проценио број несталих на 5602 [док] је до августа 2008. године, КНЛСМ пријавио укупно 1938 несталих лица“. Многи људи који су нестали, отети су, убијени и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
176. СПГС наводи да је јуна 2002. године УНМИК успоставио КНЛСМ који је био задужен да утврђује судбину несталих лица. Међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог ангажовања због посла који су претходно обављали актери независни од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини.
177. СПГС наставља с тим у вези: „Чак много озбиљнији од недостатка форензичких стандарда био је недостатак пажње поклоњене хуманитарном распореду идентификације тела и враћања посмртних остатака [...]. У усредсређеном напору да покажу да су злочини систематски и широко распрострањени, МКТЈ и његови волонтерски тимови извршили су обдукције што већег броја тела, при чему је идентификација вршена у недовољној мери или уопште није извршена. МКТЈ пријављује да је 1999. и 2000. године извршио ексхумације 4019 тела, а мање од половине тог броја је идентификовано; штавише, нека неидентификована тела ексхумирана 1999. године од стране волонтерских тимова поново су сахрањена на местима која су још увек непозната КНЛСМ-у“. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ полиције УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „*ex-officio*“, без икакве шире стратегије у погледу подизања оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурисаних информација.
178. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље тврди да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЛСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да се „у гробницама и даље проналазе тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаних у списима УНМИК-а–КНЛСМ-а“.
179. СПГС даље напомиње да је стога „очигледно да је поступак оснивања система који ће моћи ефикасно да решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво постепено“ на Косову, што се огледа у горенаведеном предмету *Палић*. СПГС даље напомиње да се овај поступак „ослањао на већи број

актера, а не само на УНМИК, на пример [МКНЛ], [МКЦК] и локалне организације за нестала лица“. Овај поступак „још увек траје и воде га ЕУЛЕКС и домаћи органи“.

180. СПГС даље тврди да је професионална, добро обучена и добро опремљена полиција од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага и да таква полиција није постојала на Косову након сукоба. У том полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да испочетка изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које јој је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. Он се, у том погледу, осврће на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме је ситуација описана на следећи начин:

„Полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних исељавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

181. СПГС наводи да је ЈИРЗ полиције УНМИК-а ангажовао међународну полицију УНМИК-а и припаднике домаће Косовске полицијске службе и усмерио се на кривичну истрагу случајева несталих лица. Њихове обавезе обухватале су проналажење илегалних гробова, идентификацију починилаца и прикупљање доказа везаних за злочине. Припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали су да се прилагоде спровођењу истрага на страног територији и у страног култури, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју.

182. Он наглашава да, након сукоба, све домаће институције на Косову, укључујући институције за спровођење закона и институције за проналажење несталих лица, нису биле функционалне и да су морале бити успостављене од почетка. Такође, истражитељи су често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводима СПГС-а, сва поменута ограничења „спречила су

институцију каква је полиција УНМИК-а“ да спроведе све истраге на начин који се јавља, или који се бар очекује, у државама са боље успостављеним институцијама, у којима нема прилива предмета ове природе повезаних са ситуацијом након сукоба.

183. У погледу жалби гђе Патрногић и гђе Војиновић, СПГС наводи да су посмртни остаци г. Душка Патрногића и г. Александра Станојевића пронађени 2005. године у масовној гробници у општини Малишево, идентификовани и враћени породици, 2005. и 2006. године, тим редоследом. Тако је, према наводу СПГС-а, УНМИК испоштовао своју обавезу да путем истраге утврди њихову судбину.
184. У погледу истраге усмерене ка идентификацији починилаца, СПГС је доставио преглед ограниченог броја истражних докумената доступних УНМИК-у, „који је – вероватно – требало да послужи као основа међународним тужиоцима за предузимање даљих активности“. СПГС у закључку наводи да се у расположивим документима потврђује да је УНМИК обавио значајан истражни посао у вези са нестанком и смрћу г. Душка Патрногића и г. Александра Станојевића. Дакле, према мишљењу СПГС-а, није постојало кршење члана 2 ЕКЉП од стране УНМИК-а.
185. Пошто је у тренутку када су достављени ови коментари, истражни спис који је УНМИК добио био непотпун, СПГС је тврдио да „постоји могућност да постоје додатне и убедљивије информације у оквиру овог комплексног случаја“. УНМИК је дакле задржао право на давање додатних примедби по питању овог спојеног случаја које су се тичале свих жртава и које су достављене 7. јула 2014. (видети § 168 изнад).
186. У својим примедбама од 7. јула 2014, СПГС не оспорава опис ситуације и околности убиства г. Анђелка Костића и отмицу осталих жртава, нити чињеницу да је овај случај пријављен властима, укључујући оне под контролом УНМИК-а, након јуна 1999. године, као што је изнад описано.
187. СПГС упућује на чињеницу да су посмртни остаци свих отетих жртава пронађени у масовној гробници у селу Волујак, у општини Клина, новембра 2004, осим посмртних остатака г. Душка Патрногића и г. Александра Станојевића, који су пронађени у Малишеву, и г. Младена Костића, који још увек није пронађен. Даље, СПГС доставља појединачни преглед чињеничних околности убиства г. Анђелка Костића и отмице осталих (осим г. Душка Патрногића и г. Александра Станојевића).
188. Како би утврдио да ли је УНМИК у потпуности испунио своје процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЉП, СПГС разматра сва доступна истражна документа. Он уопштено напомиње да та документа „указују на то да су спроведене опсежне истраге отмица и убиства који су се догодили у периоду 17–18. јула 1998. у селима Оптеруша и Ретимље и те истраге су спровели [МКТЈ] и [ЈИРЗ] полиције УНМИК-а... Предмет бр. 2002-00031“.
189. Такође, упућујући на неке од истражних докумената, СПГС доставља кратак преглед активности које су спровели полиција УНМИК-а и МКТЈ. СПГС наводи да расположива документа указују на то да је УНМИК „испоштовао своју обавезу да

отвори и спроведе полицијску истрагу тамо где су релевантне информације биле доступне“. Он даље напомиње да су „истражне активности у погледу догађаја од 17–18. јула 1998. у селима Оптеруша и Ретимље спровели МКТЈ и полиција УНМИК-а [ЈИРЗ]. Из списка је такође јасно да је УНМИК посветио интензивну пажњу истрази како би идентификовао починиоце отмица и убистава који су се догодили у Оптеруши и Ретимљу, барем до 17. новембра 2005. године [када је УНМИК-ов међународни тужилац у електронској поруци] укратко навео имена примарних и секундарних сведока са којима је заказан разговор у погледу овог случаја“.

190. У наставку, СПГС наводи да су МКТЈ и ЈИРЗ испитали бројне сведоке и да су неколико пута одлазили у ужу Србију са тим циљем, као и да су „спроведени и испраћени [сви] истражни трагови тамо где је то било могуће. Последице су састављени спискови осумњичених за учешће у догађајима од 17–18. јула 1998... Међутим, чини се да прикупљене информације нису могле да доведу до званичне осуде починилаца. Такође, у периоду под разматрањем од стране ХРАП-а нису иступили сведоци са убедљивијим информацијама и истражитељи нису могли да пронађу додатне значајне доказе“.
191. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду Европског суда по предмету *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, „који потврђује да на основу спровођења истрага не постоји апсолутно право добијања пресуде, чињеница да се истрага завршава конкретним или ограниченим резултатима не указује ни на какве налазе као такве, пошто је то само обавеза коришћења средстава а не постизања резултата“.
192. СПГС даље напомиње да нико од жалилаца не оспорава легитимност МКТЈ-а нити поставља икаква питања везана конкретно за недостатке у спроведеној истрази, где је „неколико Жалилаца учествовало тако што је доставило изјаве у погледу догађаја од 17–18. јула 1998... што је довело до састављања списка осумњичених и омогућило довољан елемент јавног надзора укључујући доступност породици жртве. Такође није постојао довољан период неактивности *ratione temporis* током тог периода који је био под разматрањем ХРАП-а“.
193. Дакле, према мишљењу СПГС-а, „није јасно у ком погледу, као последица тога, Жалиоци могу да наставе са тврдњама да су прекршена њихова људска права сходно процедуралном проширењу из члана 2 ЕКЉП.“
194. На основу горенаведеног, СПГС тврди да је УНМИК спровео значајну истрагу у довољној мери, у вези са овим случајем. Дакле, према мишљењу СПГС-а, није било кршења процедуралних захтева члана 2 ЕКЉП.
195. СПГС је поново нагласио да би могао доставити додатне коментаре, „[јер] постоји могућност да има додатних и убедљивих информација“, у погледу овог предмета. Међутим, до данас нису примљени додатни коментари.

3. *Процена Комисије*

a) *Подношење релевантних списа*

196. На захтев Комисије, СПГС је доставио копије докумената везаних за истраге које су предмет ових жалби, које је УНМИК успео да добије. Додатни списи су примљени из архиве УН-а у Њујорку (видети §§ 8 и 9 изнад). Дана 18. маја 2015. године, УНМИК је потврдио Комисији да више нису пронађени никакви списи па се тако достављање може сматрати завршеним (видети § 13 изнад).
197. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да достави било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује пружање докумената и информација релевантних за жалбе. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да достави информације које поседује без одговарајућег објашњења“ (видети ЕСЉП, *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда од 31. маја 2005. године, § 56).
198. Комисија такође напомиње да је правилно вођење истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак таквих истрага и могло би стога само по себи покренути питања сходно члану 2 (видети случај Булатовић, бр. 166/09, мишљење Саветодавне комисије за људска права [ХРАП] од 13. новембра 2014, § 62).
199. Комисија нема никаквог разлога да сумња да је УНМИК предузео све напоре да добије релевантне истражне списе, али сама Комисија није у позицији да потврди потпуност добијених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалби на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети ЕСЉП, *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда од 15. марта 2011, § 146).

b) *Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*

200. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког суда за људска права *Веласкез-Родригез* (видети предмет Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП), *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда од 29. јула 1988. године, Серија Ц бр. 4). КЉП је такође навео да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност личности), тумачено заједно са чланом 2 став 3 (право на ефикасан правни лек) МСГПП-а (видети КЉП, Општи коментар бр. 6, 30. април 1982. године, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004. године, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13; видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ал-Авани против Либијске Арапске Цамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убиства такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992. године) и додатно је разрађена у смерницама УН-а

као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних, арбитарних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције о заштити свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.

201. Да би се бавила тврдњама жалилаца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Макен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998. године, § 105, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1998-I; видети такође ЕСЉП, *Јасински против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЉП, *Колеви против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191).
202. Европски суд је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 166, при § 136; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније* бр. 10865/09, 45886/07 и 32431/08, пресуда од 17. септембра 2014. године, § 317).
203. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне пријаве или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310; видети такође ЕСЉП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, § 210; ЕСЉП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 321).
204. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 102, при § 191; видети такође ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011. године, § 63). То није обавеза

пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти, или одговорна особа или особе, ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, § 212).

205. Суд истовремено сматра да не мора свака истрага нужно да буде успешна нити да доведе до закључка који се поклапа са описом догађаја који је дао подносилац тужбе; међутим, начелно би требало да истрага може да доведе до утврђивања чињеница случаја и, ако се испостави да су наводи тачни, до идентификације и, уколико је могуће, кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП, *Махмут Каја против Турске*, бр. 22535/93, пресуда од 28. марта 2000, § 124, ЕКЈП 2000-III; видети такође случај ЕСЈП, *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, бр. 46477/99, пресуда од 14. марта 2002, § 71, ЕКЈП 2002-II).
206. Конкретно, закључак истраге мора бити заснован на детаљној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 201, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависе од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105). Истовремено, надлежни органи морају увек да учине озбиљан напор да открију шта се догодило и не треба да се ослањају на исхитрене или неосноване закључке како би затворили истрагу (видети ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012. године, § 183; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 202, при § 322).
207. УУ том контексту се подразумева услов ажурности и разумне експедитивности. Чак и у ситуацијама када можда постоје препреке или потешкоће које спречавају напредак истраге у одређеној ситуацији, брза реакција надлежних органа је од кључног значаја за одржавање поверења јавности у њих у погледу поштовања владавине права и за спречавање стварања слике о тајном учествовању у незаконитим радњама или њиховом толерисању (видети случај ЕСЈП, *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад, § 72; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен у § 202 изнад, при § 323). Штавише, према мишљењу Суда, обавеза државе сходно члану 2 Конвенције неће бити испоштована уколико заштита коју пружају домаћи закони постоји само у теорији: изнад свега, она такође мора бити ефикасно спроведена у пракси, а то захтева брзо разматрање предмета, без непотребних одлагања (видети ЕСЈП [ВВ], *Шилих против Словеније*, бр. 71463/01, пресуда од 9.

априла 2009, § 195; ЕСЈП, *Биржиковски против Пољске*, бр. 11562/05, пресуда од 27. јуна 2006, §§ 86 и 94–118).

208. Посебно у погледу несталих особа које су касније пронађене мртве, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док локација и судбина особе не буду познати, те је она стога континуираног карактера“ (ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 136 изнад, при § 46; у истом смислу случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 102, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012. године, §§ 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталога лица и генерално остаје обавеза да се објасне нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад, при § 46; у истом смислу случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 102, при § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 204 изнад, при § 64).
209. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети случај ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали*, наведен у § 203 изнад, при §§ 311-314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 203, при §§ 211–214 и предмете који се наводе у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011. године, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен у § 202 изнад, при § 324).
210. Комисија такође напомиње да ситуације које се односе на право на живот могу да обухватају не само убиства и принудне нестанке, већ и самоволна притварања, која представљају праву опасност да се догоди убиство или нестанак. КЈП у овом погледу наводи: „Право на живот, загарантовано чланом 6 Споразума, укључујући право на заштиту живота сходно члану 6, став 1, може да се преклапа са правом на безбедност личности загарантованим чланом 9, став 1. ... Екстремни облици самоволних притварања који су сами по себи опасни по живот представљају кршење права на личну слободу и безбедност, као и права на заштиту живота, а нарочито принудни нестанци“ (КЈП, Општи коментар бр. 35, *члан 9 (слобода и безбедност личности)*, 16. децембар 2014. године, документ УН-а СГПП/Ц/ВВ/35, § 56).

211. Европски суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, чиме се задовољава право на истину, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (видети случај ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри*, наведен у § 206 изнад, при § 191; ЕСЈП, *Ал-Нашири против Пољске*, бр. 28761/11, пресуда од 24. јула 2014. године, §§ 495–496). Органи Уједињених нација су такође уверени у значај права на истину. Према речима Генералног секретара Уједињених нација, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о повредама права и догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаним за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица... то подразумева и право на откривање судбине и локације жртве“ (Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, документ УН-а А/67/267, 8. август 2012, § 5; видети такође КЈП, *Шедко и Бондаренко против Белорусије*, Саопштење бр. 886/1999, разматрања од 3. априла 2003, § 10.2, СГПП/Ц/77/Д/886/1999; КЈП, *Меријам, Филипе, Аугусте и Томас Санкара против Буркине Фасо*, Саопштење бр. 1159/2003, разматрања од 8. марта 2006, § 10.2, СГПП/Ц/86/Д/1159/2003; Комитет УН-а за људска права, Резолуције 9/11 и 12/12: Право на истину, 24. септембар 2008. и 12. октобар 2009; Преамбула и члан 24 став 2 Конвенције о заштити свих људи од принудног нестанка, наведено у § 106 изнад; видети такође Извештај Специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и основних слобода током борбе против тероризма, г. Бена Емерсона, *Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних функционера за тешка и систематска кршења људских права почињена у контексту државних анти-терористичких иницијатива*; документ УН-а А/КЈП/22/52, 1. март 2013, § 23–26).
212. Комисија подсећа да су се отмице, притварања, нестанци и убиства у овом предмету одиграли током немеђународног оружаног сукоба (НМОС) на Косову. У том погледу, Комисија је свесна чињенице да постоји други релевантан орган међународног права, међународно хуманитарно право (МХП).
213. Према мишљењу Комисије, међународно хуманитарно право и међународни закон о људским правима су комплементарни; оба теже да заштите животе, здравље и достојанство појединаца, иако из различите перспективе. Међутим, надлежност Комисије је одређена међународним инструментима наведеним у УНМИК-овој Уредби 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права са циљем да процени наводна кршења људских права.
- с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*
214. Комисија је свесна чињенице да су се убиство г. Анђелка Костића, отмица и убиство г. Живка Костића, г. Лазара Костића, г. Тодора Костића, г. Небојше Костића, г. Рајка Николића, г. Цветка Николића, г. Спасоја Банзића, г. Младена Божанића, г. Немање Божанића, г. Душка Патрновића и г. Александра Станојевића, као и отмица и нестанак г. Младена Костића догодили годину дана пре распоређивања УНМИК-а на Косову.
215. СПГС, са своје стране, не оспорава чињеницу да је УНМИК, у складу са процедуралном обавезом из члана 2 ЕКЈП, имао обавезу да истражи наводна

кривична дела, од тренутка када је преузео истражну одговорност на Косову (видети § 170 изнад). СПГС подвлачи у том погледу да јединствене околности које се односе на контекст Косова и распоређивање УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у обзир приликом процене да ли је ова истрага у складу са чланом 2 ЕКЉП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.

216. Комисија сматра да аргументи које је изнео СПГС покрећу два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.
217. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011. године, § 44; *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, пресуда од 23. фебруара 2011. године, §§ 25; *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012. године, § 22).
218. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на ситуације након сукоба, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 204 изнад и ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује у „тешким безбедносним околностима, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 209, при § 164; видети такође ЕСЉП, *Гулеч против Турске*, пресуда од 27. јула 1998. године, § 81, Извештаји 1998-IV; ЕСЉП, *Ерги против Турске*, пресуда од 28. јула 1998. године, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 203, при §§ 85–90, 309–320 и 326–330; *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 203, при § 180 и 210; ЕСЉП, *Канлибаш против Турске*, бр. 32444/96, пресуда од 8. децембра 2005. године, §§ 39–51).
219. Суд је признао да „када смрт [и нестанци] које треба истражити сходно члану 2 наступе у околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и конкретна ограничења могу принудно захтевати употребу

мање ефикасних истражних мера или могу довести до одлагања истраге“ (ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног краљевства*, наведен изнад, при § 164; ЕСЈП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Ипак, Суд је сматрао да „обавеза сходно члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између многих осталих примера, ЕСЈП, *Каја против Турске*, наведен изнад у § 201, при §§ 86-92; ЕСЈП, *Ерги против Турске*, наведен изнад, при §§ 82–85; ЕСЈП [ВВ], *Танрикулу против Турске*, бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101–110, ЕКЈП 1999-IV); ЕСЈП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, §§ 156–166; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 203, при §§ 215-224; ЕСЈП, *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007. године, §§ 158–165).

220. Слично томе, КЈП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЈП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 200, при § 1; КЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, Саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЈП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЈП, Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).

221. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, довеле до тога да буде од кључног значаја да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут приписивања свеобухватне одговорности по питању надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје предмета међу различитим службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЈП, *Р. Р. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда од 4. децембра 2012, §§ 28–32), као и да размотри нарочиту рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЈП [ВВ], *Саргсијан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011. године, § 145; и ЕСЈП [ВВ], *Чирагов и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, пресуда од 14. децембра 2011. године, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када је Генерални секретар УН-а описао полицију

и правосудни систем на Косову као системе који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ (видети § 24 изнад).

222. Као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогући или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЈП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 204, при § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, пресуда од 27. новембра 2007. године, § 62).

223. Међутим, Комисија сматра да у контексту најтежих злочина почињених против цивилног становништва, члан 2 налаже да надлежни органи предузму све истражне напоре како би утврдили чињенице и довели починиоце пред лице правде. Оваквим предметима се даје највећи приоритет.

224. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЈП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988. године, § 53, серија А бр. 145-Б). Комисија стога закључује да природа и степен јавног надзора у погледу тога да ли ефикасност истрага испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.

225. Године 2006, у закључним примедбама по извештају УНМИК-а о стању људских права на Косову у периоду од јуна 1999. године (наведен у § 220 изнад), КЈП је навео:

„Комитет је, иако признаје рад који је обавила Канцеларија за нестала лица и судску медицину, забринут због тога што се у мају 2006. године 1713 етничких Албанаца и 683 не-Албанаца, укључујући Србе, Роме, Ашкалије и Египћане, и даље воде као нестали, што Јединица за нестала лица полиције УНМИК-а, а од 2003. године Централна јединица за криминалну истрагу, сврставају истраге нестанака и отмица у предмете ниског приоритета и што су у затвореним случајевима нестанака и отмица починиоци ретко, ако икада, кривично гоњени и доведени пред лице правде“ (наглашено).

226. Сходно томе, КЈП је препоручио: „УНМИК, у сарадњи са Привременим институцијама самоуправе, треба ефикасно да истражи све нерешене предмете у вези са нестанима и отмицама и да починиоце изведе пред лице правде. Сродницима несталих и отетих лица треба да обезбеди приступ информацијама о судбина жртава, као и адекватној надокнади“ (*ibid.*)

227. Комисија наглашава да је она већ обавила анализу ефикасности сходно члану 2 бројних истрага које је спровео УНМИК у погледу убистава, отмица и нестанака везаних за сукоб на Косову. Комисија је идентификовала уобичајене недостатке у овим истрагама, као што су кашњења у погледу уписивања предмета и дуги периоди неактивности од почетка и у периоду под правном надлежношћу Комисије; пропуст да се предузму основни истражни кораци и да се испрати очигледан след истраге; недостатак усклађености међу различитим јединицама полиције УНМИК-а; недостатак редовних и значајних разматрања предмета; недостатак тужилачког надзора; пропуст да се члановима породица достави минимум неопходних информација о статусу истраге (упоредити са случајем ЕСЈП, *Аслаканова и остали против Русије*, наведен изнад у § 208, при § 123). Комисија такође бележи системске пропусте попут мањкавости система за постављање истражних приоритета и изостанка ваљане предаје предмета између истражитеља и/или истражних јединица. У већини ових случајева, Комисија је установила да истраге нису биле ефикасне у смислу члана 2 и да пропусти УНМИК-а, који су се наставили током периода под надлежношћу Комисије, не могу бити оправдани у светлу потешкоћа са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије.

d) *Усклађеност са чланом 2*

228. Што се тиче околности овог предмета, Комисија подсећа да су жртве у овом предмету убијене, отете и да су нестале или да су касније убијене у јулу 1998. године, више од годину дана пре распоређивања УНМИК-а на Косову. Тако, до 11. јуна 1999. године, југословенски и српски надлежни органи имали су обавезу да истраже овај случај, док је након тог датума УНМИК преузео обавезу да спроведе ову истрагу. СПГС не оспорава ову чињеницу (видети §§170–171 изнад). Комисија примећује да је такав став у сагласности са опште признатим принципима МХП-а у погледу истраге ратних злочина и кривичног гоњења лица одговорних за те ратне злочине (видети § 212 изнад).

229. Комисија такође подсећа да је, према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, до 27. октобра 1999. године целокупна извршна полицијска власт у региону Призрена, укључујући кривичне истраге, била пренета са КФОР-а на полицију УНМИК-а. У том погледу, Комисија такође подсећа да је октобра 2001. године МКЦК обавестио УНМИК о нестанцима свих жртава, осим о нестанку г. Александра Станојевића (видети §§ 52, 57 и 62 изнад). Полиција УНМИК-а (ЈНЛ) је у периоду 2000–2002. године покренула појединачне истраге у погледу несталих жртава (видети §§ 71–76 изнад), док је спојену истрагу у погледу свих њих покренуо ЦЈКИ, 2002. године (видети §§ 78 и 93 изнад).

230. Сврха ове истраге била је да се утврди судбина несталих жртава и да се идентификују могући починиоци свих наводних кривичних дела. Како би достигла дат циљ, лица која су водила истрагу била су дужна да траже, прикупе и сачувају доказни материјал; да идентификују могуће сведоке и прибаве њихове изјаве; да идентификују починиоца/починиоце и изведу их пред надлежни суд утврђен законом.

231. Комисија подсећа да би ефикасне истражне радње морале да се спроводе брзо и експедитивно, где би надлежни органи предузели све разумне кораке и испратили очигледан след истраге како би осигурали доказе везане за инцидент, укључујући, између осталог, сведочење очевидаца, форензичке доказе итд. Истрага такође мора да обезбеди елемент јавног надзора у довољној мери, као и да у разумној мери буде доступна породици жртве. Закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Штавише, истрага би требало да се повремено преиспита, како би се обезбедило да све доступне информације буду узете у разматрање. Пошто обавеза спровођења истраге није обавеза резултата већ средстава, при оцењивању њене ефикасности треба узети у обзир околности конкретног случаја и практичну реалност истражног рада (видети §§ 204 - 207 изнад).
232. Дакле, одговорност је била на УНМИК-у да обезбеди, *прво*, да се истрага спроводи експедитивно и ефикасно; *друго*, да се сав релевантан истражни материјал прописно предаје органу који преузима одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС); и, *треће*, да истражни списи могу да се траже и преузимају уколико дође до потребе за тим у било којој каснијој фази.
233. Пошто је узела у обзир тврдњу СПГС-а да би списи поднети Комисији могли бити непотпуни, као и због недостатка даљег објашњења у вези с тим (видети §§ 67, 185, 195, 196 и 199 изнад), Комисија претпоставља да УНМИК не може да гарантује да је спис достављен Комисији потпун. У случају да није потпун, то би значило да је можда дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена никаква ваљана истрага; спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или да УНМИК није добио натраг потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување.
234. Комисија напомиње једну веома важну чињеницу у вези са овим предметом, а то је да ЕУЛЕКС није доставио УНМИК-у целокупан предметни спис, иако га је примио од УНМИК-а, јануара 2009. године, (видети § 136 изнад), као и да се предметни спис налазио у архиви СТРК-а до новембра 2013. (видети § 68 изнад). Ипак, копија целокупног списка је враћена УНМИК-у из архиве седишта УН-а у Њујорку (видети §§ 8 и 9 изнад).
235. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди потпун истражни спис ради његове процене (видети § 199 изнад). Међутим, Комисија је забринута услед чињенице да УНМИК није био у стању да потврди да ли је истражни спис који је достављен Комисији потпун. Комисија сматра да ова чињеница посебно указује на то да је могуће да је дошло до општег пропуста да се испоштује обавеза прописне предаје и праћења истражног материјала.
236. Комисија даље подсећа да је, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети § 166 изнад), она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истрага са чланом 2 ЕКЈП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (видети случај

ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 204, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 27 изнад).

237. Комисија се сада осврће на процену ове истраге у односу на први део процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЈП, у којем се утврђује судбина жртава које су отете и које су касније нестале.
238. Комисија напомиње да је полиција УНМИК-а предузела неопходне радње након пријаве нестанка жртава. Конкретно, као што је поменуто изнад, покренуте су појединачне истраге и прикупљени су неопходни анте-мортем подаци. Посмртни остаци свих жртава, осим посмртних остатака г. Младена Костића (предмет бр. 232/09), пронађени су 2005. године, идентификовани су и предати њиховим породицама, 2006. и 2007. године. С обзиром на околности везане за овај случај и обим истраге, не може се сматрати да је ово кашњење у идентификацији неоправдано и да је имало лош утицај на истрагу и могућност да она доведе починиоце пред лице правде (видети ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, мишљење од 25. фебруара 2013. године, § 122).
239. Међутим, Комисија подсећа да су посмртни остаци жртава могли да буду идентификовани много раније, односно након што су извесни људски посмртни остаци пронађени на улазу у пећину у близини села Волујак, у општини Клина, 3. априла 2001. године (видети § 80 изнад). Као што је такође напоменуто горе у тексту (§§ 103–107), то место је постало локација великих ископавања, „ААК“, на којој су пронађени многи посмртни остаци, укључујући посмртне остатке г. Живка Костића, г. Лазара Костића, г. Тодора Костића, г. Небојше Костића, г. Рајка Николића, г. Цветка Николића, г. Спасоја Банзића, г. Младена Божанића и г. Немање Божанића. Међутим, будући да 2001. године са тих остатака нису узети ДНК узорци, ДНК идентификација је каснила неколико година. Такође, није јасно зашто 2001. године на том месту није обављена ваљана ексхумација.
240. Комисија је већ у неколико наврата наводила да проналажење и идентификовање посмртних остатака несталих лица сами по себи представљају важно достигнуће. Ипак, Комисија је такође нагласила да процедурална обавеза сходно члану 2 није завршена открићем посмртних остатака, посебно када су пронађени у незаконитим масовним гробницама (видети нпр. ХРАП, *Грујућ*, бр. 287/09, мишљење од 19. марта 2015. године, § 96).
241. Од тренутка идентификовања посмртних остатака, истражни орган добија додатне информације у вези са идентификованим посмртним остацима (вероватно време и узрок смрти, место где су пронађени посмртни остаци, предмети пронађени са њима и сл). Надлежни органи стога имају обавезу да правилно користе овај поступак како би развили нове или кориговали претходно формиране истражне верзије, како би даље усмерили истрагу ка утврђивању истине о околностима које су довеле до смрти појединца. Стога, према мишљењу Комисије, процена истражних активности након идентификације доприноси целокупној процени ефикасности истраге.

242. Комисија ће сада испитати истрагу коју је спровела полиција УНМИК-а у циљу идентификације починилаца убиства, отмица и убистава, као и отмица и нестанака жртава у овом предмету и довођења тих починилаца пред лице правде, што представља други елемент процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЈП.
243. Већ је напоменуто да је полиција УНМИК-а покренула појединачне истраге убиства, отмица и нестанака блиских сродника жалилаца након распоређивања УНМИК-а на Косову, различитих датума у периоду 2000–2002. године, барем две године након напада ОВК на Ораховац (видети §§ 71–76 изнад). Такође, 2001. године су пронађени људски посмртни остаци у близини „пећине Волујак“, али није обављена њихова ДНК идентификација и полиција УНМИК-а их није повезала са случајевима лица несталих у нападима из јула 1998. године (видети § 80 изнад).
244. Током 2001. године, обављене су спорадичне истражне активности у вези са неким жртвама, али су активности органа УНМИК-а првенствено биле ограничене на састанке са породицама несталих лица, прикупљање прелиминарних информација о догађајима из јула 1998. у општини Ораховац и информација о идентитету жртава (видети §§ 81–84 изнад).
245. ЦЈКИ је крајем 2002. године отворио свеобухватну спојену истрагу која је обухватала све наводне злочине почињене у нападима ОВК у јулу 1998. године (видети §§ 78 и 93 изнад). Из списка се такође види да је полиција УНМИК-а тада прекинула своју истрагу овог предмета, будући да је обавештена о истрази МКТЈ-а по овом предмету.
246. На почетку, Комисија наглашава да она не оспорава свеукупан примат надлежности МКТЈ-а у истрази сваког злочина у оквиру своје надлежности, који је почињен на територији бивше Југославије, због свог признатог међународног статуса у складу са Резолуцијом 827 Савета безбедности УН-а (из 1993. године). Међутим, према мишљењу Комисије, требало би да постоји потврда постојања такве истраге (видети ХРАП, *Булатовић*, бр. 275/09, мишљење од 22. априла 2015. године, § 137).
247. У том смислу, Комисија подсећа да је, убрзо након успостављања УНМИК-а, током давања коментара о истрази наводних злочина на Косову, тужилац МКТЈ-а јасно навео да МКТЈ није поседовао „ни мандат ни средства за функционисање у својству примарне истражне и тужилачке агенције у погледу свих кривичних дела почињених на територији Косова“. У истој изјави, она је поновила да „правосудни органи на Косову имају надлежност да суде оптуженима за злочине који леже у оквиру надлежности Међународног трибунала. У одређеним случајевима који се морају решавати од случаја до случаја, Међународни кривични трибунал има право да тражи од домаћих судова да се подреде његовој надлежности, у складу са Статутом Трибунала и његовог Правилника о поступку и доказима“.⁹

⁹ Видети: изјаву тужиоца МКТЈ-а, Карле дел Понте, о истрази и гоњењу починилаца кривичних дела ратних злочина почињених на Косову, 29. септембар 1999. // званична веб-страница МКТЈ-а [електронски извор] – <http://www.icty.org/sid/7733> (прегледано 20. октобра 2015. године).

248. Према мишљењу Комисије, „примат“ правне надлежности МКТЈ-а није апсолутан. Заиста, у члановима 8–10 МКТЈ-евог ПОП-а наведени су услови који се тичу његовог права да преузима истраге и утврђује званичне процедуре које треба поштовати. Члан 8 МКТЈ-евог ПОП-а гласи: „У случајевима када се тужиоцу чини да је кривично дело у оквиру правне надлежности Трибунала било или јесте предмет истрага или кривичних поступака покренутих у суду било које државе, тужилац може затражити од те државе да достави све релевантне информације у том погледу, а држава је у обавези да одмах проследи те информације тужиоцу, у складу са чланом 29 Статута“. У члановима 9 и 10 јасно стоји да када се испуне одређени услови, по захтеву тужиоца, одговорно претресно веће може званично да затражи од релевантног државног суда да уступи тај поступак надлежности Трибунала.
249. Комисија прихвата да, иако у спису нема званичног захтева за уступање поступка МКТЈ-у, има довољно доказа који указују на то да су истражитељи МКТЈ-а контактирали полицију УНМИК-а и обавестили их о томе да је у току истрага МКТЈ-а и тражили да сав доступан истражни материјал буде пребачен у МКТЈ. УНМИК је испунио овај захтев и ЦЈКИ је након тога обуставио истрагу 2002. године, након што су списи предати МКТЈ-у (видети § 89–95 изнад).
250. Међутим, нажалост, Комисији није јасно када и како су органи УНМИК-а обавештени да МКТЈ више није „заинтересован“ за ову истрагу. У сваком случају, изгледа да једини поступак МКТЈ-а који је обухватао наводне злочине почињене у истом периоду и на локацији у близини Ораховца (МКТЈ, *Лимај и остали*, бр. ИТ-03-66) нема никакве везе са нападом ОВК на Ораховац у јулу 1998. године.
251. У исто време, разне организације су радиле на овом случају, али без икакве координације и централизације прикупљених информација. Према процени шефа одељења за истраге полиције УНМИК-а, 2002. године: „много различитих организација је било укључено или је још увек укључено у овај предмет, а ниједна од њих није преузела водећу улогу у том процесу. Прикупљено је много информација, али оне никада нису стигле до полиције УНМИК-а“. Такође је истакао: „У овом тренутку, поново су различите особе „укључене“, „у контакту“ или „сарађују“. Поново видим опасност од децентрализације информација. Будући да је ово очигледно кривични случај (киднаповање и незаконито притварање/убиство), случај треба да буде централизован и истражен од стране полиције...“ (видети § 88 изнад).
252. Као резултат таквог несистематског рада, спис садржи бројне процене, прегледе случаја, скупове информација, листе жртава и осумњичених, као и анализе које су разне организације припремиле у разним периодима, у већини случајева пружајући дупле информације. Један од негативних резултата оваквог приступа раду био је да су неки од сведока (не жалиоци) дали више изјава разним организацијама, па су до 2006. године већ били „веома љути због тога што им се непрестано постављају иста питања“ (видети § 127 изнад).
253. У сваком случају, активна фаза истраге у вези са овим предметом почела је октобра 2004. године ексхумацијом локације „ФКТ“ (гробље у Пећи) и почетком 2005. године

припремним радњама за ексхумацију локација „ААК“ („пећина Волујак“) и „ТБЕ-05“ (Малишево).

254. У погледу периода под њеном правном надлежношћу, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да су након тог критичног датума органи УНМИК-а очигледно наставили истрагу. Као што је наведено изнад, полиција УНМИК-а је касније спровела веома савесну истрагу под надзором међународног тужиоца. Комисија такође напомиње довољан ниво координације између полиције УНМИК-а и српских органа у погледу проналажења масовних гробница, ексхумација, идентификације, предаје посмртних остатака, проналажења и испитивања сведока и размене релевантних информација из судских поступака. Нажалост, из списка се може видети да је између УНМИК-а и МКТЈ-а остварен само одређени ниво координације.
255. Међутим, Комисија напомиње да је, захваљујући бројним напорима, постигнут озбиљан напредак у прикупљању доказа који поткрепљују наводе против главних осумњичених. Ипак, истрага је нагло обустављена, а у спису нема никаквих назнака о разлогу обустављања. Последња значајна радња (разговор са сведоком) обављена је јуна 2006. године (видети § 138 изнад). УНМИК није доставио никакво објашњење зашто је ова истрага прекинута. Две и по године ове неактивности спадају под надлежност Комисије *ratione temporis*.
256. Стога, према мишљењу Комисије, истражни органи УНМИК-а нису предузели све разумне кораке како би испратили очигледан след истраге и осигурали доказе у вези са убиством, отмицама и убиствима, отмицама и нестанцима жртава у овом предмету, супротно процедуралним захтевима члана 2 ЕКЈП.
257. Полиција УНМИК-а је разматрала случај 2006. и 2007. године и дата је јасна препорука да „предмет буде предат ЈИРЗ-у како би га завршио“. Међутим, у спису нема ниједне даље истражне радње, иако су постојали очигледни начини за настављање истраге и прибављање додатних доказа. Стога, преглед овог истражног списка такође не може да се сматра адекватним.
258. У спису се не налази никаква назнака да су жалиоци упознати са таквом одлуком, ако је она икада донета. Такво обавештење би им омогућило да наставе са супсидијарном тужбом, ако би желели да то учине.
259. Комисија такође напомиње да је кривична истрага званично покренута 5. октобра 2005. на основу Решења МЈТ-а (видети § 118 изнад) и да је продужена 5. априла 2006. за још шест месеци (видети § 129 изнад), али ниједан жалилац није званично обавештен о томе. Комисија такође са забринутошћу примећује да спис не садржи одлуку УНМИК-овог МЈТ-а да прекине истрагу (видети *ibid.*), као што је прописано чланом 224(1) ПЗКПК-а. Такође, не постоји никаква назнака да су жалиоци или породице других жртава упознати са таквом одлуком, ако је она донета. Такво обавештење је прописано члановима 224(2) и 62(1) ПЗКПК-а. Поред тога, у складу са чланом 62(2) ПЗКПК-а, такво обавештење би им омогућило да наставе са супсидијарном тужбом, ако би желели да то учине.

260. Као што је Комисија раније поменула у предмету *Младеновић*, „[о]пште је прихваћено у закону, да ‘супсидијарни’ тужилац, у начелу, има иста процедурална права као јавни тужилац, осим оних која припадају јавном тужиоцу као службеном органу. Европски суд за људска права је, у више наврата, дао своја мишљења у случајевима у којима су оштећени предузимали и спроводили поступке као супсидијарни тужиоци, чиме је препознао ову праксу као важан елемент у систему спровођења правде ... У ситуацији у овом конкретном случају, такав важан инструмент заштите интереса оштећених у кривичном поступку није био доступан жалиоцима“ (ХРАП, *Младеновић*, 99/09, мишљење од 26. јуна 2014. године, § 188). У овом предмету такође нису поштована правила кривичног поступка, на велику штету оштећених страна, а УНМИК није пружио могуће објашњење за овај пропуст.
261. То је посебно важно у светлу обима и тежине наводних злочина. Комисија страхује да таква неактивност указује на невољност УНМИК-а да спроведе истраге када постоји јасан доказ тешких злочина које је починила ОВК (видети случај *Јанковић*, бр. предмета 249/09, мишљење ХРАП-а од 16. октобра 2014, § 108; ХРАП, *Николић и остали*, предмет бр. 72/09 и остали, мишљење од 14. децембра 2014. године, § 203).
262. Комисија сматра да, узимајући у обзир све околности из овог предмета, УНМИК није предузео све разумне кораке како би наводне починиоце извео пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима ефикасности (видети § 204 изнад), као што то налаже члан 2 ЕКЈП.
263. Очигледан недостатак непосредне и адекватне реакције УНМИК-а могао је да укаже починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или да нису били вољни, да истраже таква кривична дела. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније. Наравно, према мишљењу Комисије, оваква неактивност није помогла УНМИК-у да смири „страсти и тензије... које су биле изражене међу свим етничким групама, а које су се појачавале извештајима о несталим или убијеним особама“, као што је поменуо СПГС (видети § 180 горе у тексту).
264. На крају, што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође захтева укључивање блиског сродника у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени законски интереси.
265. Међутим, на основу списка који су у поседу Комисије, само су гђа Ангелина Костић и гђа Петра Костић испитане у току истраге (видети § 139 изнад). Из списка се не види да је дошло до додатних контаката између органа УНМИК-а и жалилаца и њихових породица, осим, вероватно, предаје посмртних остатака њихових сродника. Жалиоци заједнички наводе да нико од њих није био обавештен о напретку и статусу истраге. У расположивим истражним документима се такође не види да су органи УНМИК-а

предузели било какве активности у том погледу. Штавише, у кривичним пријавама које су упутили међународним тужиоцима, жалиоци г. Павле Костић и Г. Богољуб Костић изразили су незадовољство у погледу доступности истраге породицама (видети §§ 116 и 117 изнад).

266. Према томе, Комисија закључује да УНМИК није омогућио жалиоцима и њиховим породицама да се укључе у истражни поступак у мери која је неопходна за очување њихових легитимних интереса. Комисија стога сматра да истрага уопште није била отворена за јавни надзор, како то налаже члан 2 ЕКЈП (видети, у супротном смислу, ЕСЈП [ВВ], *Мустафа Тунч и Фецире Тунч против Турске*, бр. 24014/05, пресуда од 14. априла 2015. године, §§ 210–216).

267. Комисија је такође свесна проблема који се често пријављује на Косову, а који се односи на недостатак заштите сведока од претњи или застрашивања, „што је био и још увек је један од највећих изазова за правосудне органе“¹⁰. Постоје опажања да „сведоци, који су у многим случајевима од пресудног значаја за повезивање оптужених са злочинима за које су оптужени, постају мање вољни да сведоче пред институцијама, било да су то полиција, тужиоци и/или судије у судовима“¹¹. У овом предмету има доказа да је барем једном преживелом више пута пређено телефоном; остали сведоци су били спремни да сведоче уколико би им била пружена заштита (видети §§ 125 и 132 изнад). Међутим, у спису не постоји никаква назнака о икаквој мери УНМИК-ових органа на заштити тих сведока.

268. У светлу мана и недостатака који су горе описани, Комисија сматра да у овом случају, као и у осталим претходно испитаним случајевима убиства, отмица и нестанака, добро илуструје образац површне и непродуктивне истраге убиства и нестанака на Косову од стране УНМИК полиције (видети § 227 изнад; упоредити са ХРЦ, Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације, наведен у § 208 изнад и § 123; ХРАП, *Булатовић*, број 275/09, мишљење од 22. априла 2015 §§ 85 и 101).

269. Стога, Комисија закључује да УНМИК није спровео ефикасну истрагу убиства г. Анђелка Костића, отмице и убиства г. Живка Костића, г. Лазара Костића, г. Тодора Костића, г. Небојше Костића, г. Рајка Николића, г. Цветка Николића, г. Спасоја Банзића, г. Младена Божанића, г. Немање Божанића, г. Душка Патрногића и г. Александра Станојевића, као и отмице и нестанка г. Младена Костића. У складу с тим, постојало је кршење процедуралног аспекта члана 2 ЕКЈП.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЈП

¹⁰ Видети: *Безбедност и заштита сведока на Косову: Процена и препоруке*, извештај Мисије ОЕБС-а на Косову и америчког Стејт департмента, новембар 2007. године, стр. 5 // званична веб-страница ОЕБС-а [електронски извор]: <http://www.osce.org/kosovo/28552?download=true> (прегледано 20. октобра 2015. године).

¹¹ Видети: *Суђења за ратне злочине на Косову: процена после десет година 1999–2009*, извештај Мисије ОЕБС-а на Косову, мај 2010, стр. 5 // званична интернет страница ОЕБС-а [електронски извор]: <http://www.osce.org/kosovo/68569> (прегледано 20. октобра 2015. године).

270. Комисија сматра да се жалилац г. Богољуб Костић позива, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, које проистиче из нестанка његовог оца, г. Младена Костића, као што је загарантовано чланом 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

271. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 163–166 горе у тексту).

272. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Она наглашава да у погледу члана 3 „суштина такве повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице ‘нестао’, већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЉП [ВВ], *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, ЕКЉП, 1999-IV; ЕСЉП [ВВ], *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 156, ЕКЉП, 2001-IV; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 219, при § 139; ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 204, при § 74; ЕСЉП, *Алпату Израилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013. године, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).

273. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЉП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЉП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010. године, §§ 147–148).

2. Поднесци страна

274. Г. Богољуб Костић наводи да су изостанак информација и неизвесност у вези са отмицом и нестанком г. Младена Костића, поготово услед пропуста УНМИК-а да ваљано изврши истрагу, изазвали душевну бол њему и његовој породици.

275. Коментаришући овај део жалбе, СПГС прихвата да ситуације везане за сроднике несталих лица „могу покренути питања нечовечног и понижавајућег поступања супротног члану 3 ЕКЉП“, које лежи у реакцији и ставовима надлежних органа према ситуацији када им је предочена.

276. Међутим, СПГС одбацује наводе које је изнео г. Богољуб Костић. Он посебно истиче да не постоје изричито наводи да су ова душевна бол и патња резултат УНМИК-овог одговора на отмицу и накнадни нестанак његовог оца. СПГС наглашава да су УНМИК-ови напори да пронађе и идентификује посмртне остатке довели до отварања појединачне истраге од стране ЈНЛ-а (предмет бр. 2002-000019), као и до даље истраге

ЦЈКИ-ја у спојеном предмету везаном за све злочине које је ОВК наводно починила током офанзиве у области Ораховца у јулу 1998. године (предмет бр. 2002-00031).

277. СПГС даље наводи да, иако је судбина г. Младена Костића остала непозната, не постоје тврдње да г. Богољуб Костић није био упознат са истрагама које су МКТЈ и полиција УНМИК-а спроводили у вези са отмицама и убиствима који су се десили 17.–18. јула 1998. у селима Оптеруша и Ретимље. Он је такође требало да зна да су 2001. и 2005. године МКТЈ и полиција УНМИК-а саслушали његову мајку, гђу Ангелину Костић, као сведока.
278. СПГС тврди да жалилац није изнео тврдње о „лошим намерама полиције УНМИК-а укључене у овај случај нити о ставу полиције УНМИК-а који би доказивао игнорисање озбиљности случаја или емоција [г. Богољуба Костића] проистеклих из континуираног нерешеног статуса случаја његовог оца“. У овом контексту СПГС наглашава да се „разумљива и очигледна душевна бол и патња [г. Богољуба Костића], која је последица отмице и нестанка његовог оца не може приписати УНМИК-у, већ је она последица природне патње проузроковане нестанком блиског члана породице и несрећне чињенице да до данас, упркос напорима, надлежни органи нису успели да утврде где се [он] налази“.
279. Стога, према мишљењу СПГС-а, како се патња г. Богољуба Костића и његове породице не „разликује од емоционалне туге... неизбежне код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“, УНМИК се не може сматрати одговорним за кршење члана 3 ЕКЉП.

3. *Процена Комисије*

а) Општа начела која се тичу материјалне обавезе сходно члану 3

280. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (видети ЕСЉП, *Талат Тепе против Турске*, бр. 31247/96, 21. децембар 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.
281. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез-Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 200, при § 150).
282. Комисија примећује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног

карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.

283. КЛЈП је такође препознао нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, он је навео да нестаници представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед дубоког душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЛЈП, Саопштење бр. 107/1981, УН док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Штавише, у својој одлуци од 15. јула 1994. године, у предмету *Мохика против Доминиканске Републике*, КЛЈП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЛЈП, Саопштење бр. 449/1991, УН док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).
284. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЛЈП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвог сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЛЈП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009. године, § 159; ЕСЛЈП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 272, при § 94).
285. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: дужину самог нестанка и периода у којем није било информација о судбини нестале особе и истрази која је спроведена од стране органа; одлагање почетка кривичне истраге нестанка; недостатак икакве „значајне“ радње од стране органа, упркос чињеници да су им жалиоци приступили како би пријавили нестанак сродника и дали им информације које имају; недостатак могућег објашњења или информација о судбини њихових несталих сродника упркос личним или писаним упитима упућеним службеним органима (видети, између осталих, ЕСЛЈП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад, § 96; ЕСЛЈП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Још један фактор који утиче на закључак да је дошло до повреде члана 3 ЕКЛЈП је дуготрајан карактер психичке патње сродника жртве нестанка (ЕСЛЈП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013, § 201).
286. КЛЈП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу

(*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ел Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006. године, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001), тетке/тече, ујне/ујаке и стрине/стричеве (*Бенаниза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010. године, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007); *Башаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010. године, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „[б]ез жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након чега су уследиле одуговлачене, спорадичне мере које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (КЉП, *Амиров*, наведен изнад у § 220, при § 11.7).

287. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте нити на процедуралне чинове; на супрот томе, по мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносиоца жалбе треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЉП, *Аџиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011. године, § 45).

288. У том погледу, став Европског суда је да би закључци сходно процедуралном проширењу члана 2 такође били директно релевантни при разматрању постојања повреде члана 3 (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 284, при § 109; ЕСЉП, *Гелајев против Русије*, наведен изнад у § 273, при § 147; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 219, при § 140).

289. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЉП у погледу нестанка где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЉП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006. године, §§ 117-118; ЕСЉП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007. године, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се

сматрати одговорним за душевну патњу подносилаца жалбе која им је узрокована почињеним злочином.

290. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЉП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010. године, § 104; ЕСЉП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012. године, § 103).

b) Применљивост ових начела на контекст Косова

291. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено изнад у тексту (видети §§ 214–227 изнад).

292. Комисија понавља да систем за спровођење закона који добро функционише треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године описао систем полиције и правде на Косову као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 24 изнад).

293. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.

294. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

c) Усаглашеност са материјалном обавезом сходно члану 3

295. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЉП.

296. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалиоца и г. Младена Костића с обзиром на то да је он жалиочев отац.

297. Комисија подсећа на гореустановљени пропуст у вези са процедуралном обавезом сходно члану 2. С тим у вези, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може да разматра реакције и ставове УНМИК-а у односу на жалиоце у целини.

298. У својој жалби уложеној Комисији, жалилац не разјашњава да ли су му достављени било какви детаљи у погледу истраге о судбини његовог оца и у вези са могућим починиоцима. Међутим, као што је горе наведено, (видети § 117), у својој жалби МЈТ-у при ОЈТ-у у Призрену, г. Богољуб Костић, као и друга лица која су пријавила исте злочине, изразио је своје незадовољство потпуним изостанком информација од УНМИК-а о било каквој истрази у том погледу. Жалилац је чак предложио МЈТ-у правац деловања ради прикупљања доказа.
299. Једини забележени контакт између г. Богољуба Костића и органа УНМИК-а догодио се октобра 2006. године, када су му предати посмртни остаци његовог брата, г. Небојше Костића (видети § 54 изнад).
300. Комисија прихвата тврдњу СПГС-а да чињеница да је његова мајка, гђа Ангелина Костић два пута саслушана као сведок у вези са догађајима у Ораховцу из јула 1998. године указује на то да је породица знала да су надлежни органи (МКТЈ и касније УНМИК) водили истрагу о тим догађајима. Међутим, Комисија сматра да само сазнање о постојању истраге (истрага) не умањује патњу чланова породице. Комисија даље подсећа на свој горенаведени закључак, у вези са чланом 2 ЕКЈП, да органи УНМИК-а нису омогућили свим жалиоцима у овом случају и њиховим породицама, укључујући и г. Богољуба Костића, да се укључе у истражни поступак у мери која је неопходна за заштиту њихових легитимних интереса (видети § 266).
301. Комисија подсећа на горенаведени пропуст УНМИК-а да пружи могуће објашњење за неоправдани нагли прекид ове истраге, као и пропуст да је званично затвори и обавести оштећене стране о том затварању (видети §§ 255 и 259–260 изнад). Овај пропуст их је спречио да остваре своја права која имају као оштећена страна у истрази и оставио их у нади да је истрага у току. Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност код жалиоца и његове породице у вези са судбином г. Младена Костића и статусом истраге. У том погледу, Комисија подсећа да је мајка г. Богољуба Костића преминула не сазнавши шта се десило са њеним мужем.
302. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да су жалилац и његова породица трпели тешку патњу и бол током продуженог временског периода, чији је велики део обухваћен временском надлежношћу Комисије, због начина на који су се органи УНМИК-а бавили случајем и због немогућности да сазнају шта се десило са г. Младеном Костићем. Стога је очигледно, према мишљењу Комисије, да је бол коју су трпели жалилац и његова породица, који су морали да живе у неизвесности у погледу судбине г. Младена Костића, сигурно била неподношљива.
303. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је својим поступцима УНМИК допринео болу и душевној патњи жалиоца и његове породице, чиме је дошло до повреде члана 3 ЕКЈП.

С. Наводно кршење члана 5 ЕКЉП

304. Жалиоци г. Богољуб Костић, гђа Петра Костић, гђа Славица Банзић и гђа Драгица Божанић се даље жале на наводни пропуст УНМИК-а да ваљано истражи њихово незаконито самовољно притварање од стране ОВК, односно незаконито самовољно притварање њихових рођака. С тим у вези, Комисија сматра да се ови жалиоци позивају на повреду права на слободу, загарантованог процедуралном обавезом из члана 5 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

305. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 5 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 163–166 горе у тексту).

2. Поднесци страна

306. Жалиоци г. Богољуб Костић, гђа Петра Костић, гђа Славица Банзић и гђа Драгица Божанић наводе пропуст УНМИК-а да ваљано истражи њихово незаконито притварање од стране ОВК, односно незаконито притварање њихових рођака, након напада на Ораховац и околна села у периоду 17–19. јул 1998. године.

307. У својим коментарима о овом делу жалбе, СПГС прво наводи да су „наводна дела која представљају повреду права починили припадници ОВК, тј. недржавни актери, у јулу 1998. године, приближно десет месеци пре распоређивања УНМИК-а у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности (1999)... У овом случају не постоји тврдња да је ОВК била под овлашћењем УНМИК-а или да је УНМИК на било који начин дао сагласност за наводно лишавање жалилаца слободе, прећутно пристао на њега или га подстицао, што покреће озбиљна питања у вези са надлежношћу Комисије *ratione personae* у том погледу“.

308. СПГС наводи да није исправно „аутоматско изједначавање процедуралних обавеза, које су у вези са одређеном материјалном одредбом ЕКЉП, са било којом другом одредбом ЕКЉП, као ни проширивање тих процедуралних обавеза на било коју другу одредбу из ЕКЉП“. Даље, према мишљењу СПГС-а, постојање процедуралне обавезе у вези са чланом 5 је у овом предмету под још већим питањем будући да „сама наводна повреда права не може бити стављена у оквир повреде члана 5 ЕКЉП“.

309. На крају, СПГС тврди да је у сваком случају спроведена опсежна истрага у вези са свим догађајима везаним за напад ОВК у општини Ораховац у јулу 1998. године, која је на крају обухватила наводе о незаконитом притварању од стране ОВК и у којој су „жалиоци учествовали дајући наводе сведока о догађајима, укључујући детаље о њиховом притварању од стране ОВК“. Међутим, упркос свим напорима органа УНМИК-а, ова истрага није довела до формалне осуђујуће пресуде против починилаца.

310. Дакле, према мишљењу СПГС-а, не постоји повреда члана 5 ЕКЉП која се може приписати УНМИК-у.

3. *Процена Комисије*

311. Комисија на почетку напомиње да случајеви самовољних притварања који представљају праву опасност да се догоди убиство или нестанак могу покренути питања сходно члану 2 ЕКЉП. Међутим, Комисија сматра да је овај део жалбе прикладније разматрати сходно члану 5 ЕКЉП, којим се штити право на слободу.

а) Општа начела која се тичу обавеза сходно члану 5

Лишавање слободе

312. У вези са дефиницијом „права на слободу“, Комисија се осврће на судску праксу ЕСЉП-а, у којој се оно тумачи као физичка слобода лица; њен циљ је да обезбеди да нико не треба да буде лишен те слободе на начин који укључује самовољу (видети нпр. *Креанга против Румуније* [ВВ], бр. 29226/03, одлука од 23. фебруара 2012. године, § 92; *Енгел и остали против Холандије*, пресуда од 8. јуна 1976. године, § 58). У исто време, лишавање слободе није ограничено само на класичне случајеве притварања након хапшења или осуђујуће пресуде, већ може да има и многе друге облике (видети: *Гуцарди против Италије*, пресуда од 6. новембра 1980. године, серија А бр. 39, § 95).

313. Сходно томе, ЕСЉП такође сматра да могу постојати ситуације у којима лишавање слободе не проистиче из формалног хапшења и притварања, у разним околностима, укључујући, али не ограничавајући се на: смештање појединаца у психијатријске институције или институције социјалне заштите, затварање на транзитним зонама аеродрома, испитивање у полицијској станици, заустављања и претреси од стране полиције, кућни притвор и друго (видети, међу многим другим изворима: *Де Вилде, Омс и Версип против Белгије*, пресуда од 18. новембра 1970. године; *Нилсен против Данске*, пресуда од 28. новембра 1988. године; *Сторк против Немачке*, (наведен у § 315 изнад; *Амур против Француске*, пресуда од 25. јуна 1996. године; *Шамса против Пољске*, бр. 45355/99 и 45357/99, пресуда од 27. новембра 2003. године; *Осипенко против Украјине*, бр. 4634/04, пресуда од 9. новембра 2010. године; *Салајев против Азербејџана*, бр. 40900/05, пресуда од 9. новембра 2010. године; *Гилан и Квинтон против Уједињеног Краљевства*, бр. 4158/05; *Манцини против Италије*, бр. 44955/98 и *Дакоста Силва против Шпаније*, бр. 69966/01).

314. При одлучивању о томе да ли је неко „лишен слободе“ у смислу члана 5, ЕСЉП процењује конкретну ситуацију, узимајући у обзир читав опсег критеријума као што су врста, трајање, последице и начин примене предметних мера (видети: *Гуцарди против Италије*, наведен изнад у § 92; *Медведијев и остали против Француске* [ВВ], бр. 3394/03, пресуда од 10. јула 2008. године, § 73; *Креанга против Румуније* [ВВ], наведен изнад у § 91). Суд као важан фактор такође узима у обзир контекст у ком су те мере предузете, будући да у неким ситуацијама јавност може бити позвана да

поштује ограничења слободе кретања или слободе у интересу општег добра (видети: *Нада против Швајцарске* [ВВ], бр. 10593/08, § 226, ЕКЉП 2012. године; *Остин и остали против Уједињеног Краљевства* [ВВ], бр. 39692/09, 40713/09 и 41008/09, § 59, ЕКЉП 2012. године).

315. Европски суд даље наводи да појам лишавања слободе у смислу члана 5 § 1 садржи како објективан елемент затварања особе у одређени ограничени простор током временског периода који није занемарљив, као и додатни субјективни елемент да се лице није валидно сагласило са предметним затварањем (видети: *Сторк против Немачке*, бр. 61603/00, пресуда од 16. јуна 2005. године, § 74; *Станев против Бугарске* [ВВ], § 117). Постоје други релевантни објективни фактори које треба узети у обзир, као што су могућност напуштања ограничене области, степен контроле над кретањем особе, степен изолације и доступност контакта са другима (видети, нпр. *Гуцарди против Италије*, наведен изнад у § 95; *Х. Л. против Уједињеног Краљевства*, бр. 45508/99, § 91, ЕКЉП 2004-IX; и *Сторк против Немачке*, наведен горе у тексту, § 73).
316. Суд истовремено наглашава да, ако велики број чињеница указује на лишавање слободе у смислу члана 5 § 1, релативно кратко трајање притварања не утиче на његов закључак (*Ранцев против Кипра и Русије*, бр. 25965/04, пресуда од 7. јануара 2010. године, § 317; *Искандаров против Русије*, бр. 17185/05, пресуда од 23. септембра 2010. године, § 140). Поред тога, чињеница да особи нису стављене лисице, да није у ћелији или да није на неки други начин физички лишена слободе не представља одлучујући фактор у утврђивању постојања лишавања слободе (*М. А. против Кипра*, бр. 41872/10, одлука од 23. јула 2013. године, § 193).

Притварање од стране недржавних страна

317. Према ЕСЉП-у, могу постојати ситуације у којима су појединци затворени од стране недржавних актера (у институцијама као што су приватне болнице, старачки домови, сиротишта итд.), али се то ради са знањем и уз сагласност јавних органа (видети нпр. ЕСЉП, *Риера Блум и остали против Шпаније*, бр. 27680/97, пресуда од 14. октобра 1999. године; ЕСЉП, *Ранцев против Кипра и Русије*, наведен изнад).
318. Комисија се такође позива на судску праксу УН КЉП-а која наглашава да државе морају да заштите појединце на својој територији и од незаконитог лишавања слободе од стране недржавних актера. У том погледу, УН КЉП јасно наводи: „Државе потписнице имају обавезу да предузму одговарајуће мере на заштити права на слободу и спречавању лишавања лица слободе од стране трећих страна. Државе потписнице морају да заштите појединце од отмице или притварања од стране појединачних криминалаца или нерегуларних група, укључујући оружане или терористичке групе које делују на територији државе“ (КЉП, Општи коментар бр. 35, наведен изнад у § 210, при § 7).

Позитивне обавезе

319. У складу са својом судском праксом у вези са члановима 2, 3 и 8, ЕСЉП даље наводи да државе имају позитивну обавезу да штите слободу својих грађана; судска пракса одражава важност коју лична слобода има у демократском друштву и указује на то шта би представљало „значајан изостанак заштите од самовољног притварања који није у сагласности са важношћу личне слободе у демократском друштву“ (ЕСЉП, *Сторк против Немачке*, наведен изнад у § 315, при § 102; видети такође *Станев против Бугарске* [ВВ], бр. 36760/06, пресуда од 17. јануара 2012. године, § 120; *Медова против Русије*, бр. 25385/04, пресуда од 15. јануара 2009. године, §§ 123–125). Стога, држава „има обавезу да предузме мере како би угроженим лицима пружила ефикасну заштиту, укључујући разумне кораке на спречавању лишавања слободе, за које надлежни органи знају или треба да знају“ (*ibid.*).
320. У предмету *Курт против Турске*, Европски суд наводи да се „мора сматрати да члан 5 од надлежних органа захтева да предузму ефикасне мере како би обезбедили заштиту од ризика од нестанка, као и да спроведу брзу и ефикасну истрагу доказиве тврдње да је неко лице ухапшено и да од тада више није виђено“ (ЕСЉП, *Курт против Турске*, бр. 15/1997/799/1002, пресуда од 25. маја 1998. године, § 124).
321. У истом предмету, ЕСЉП је установио да је држава прекршила право на заштиту предвиђено чланом 5 зато што надлежни органи „нису пружили уверљиво објашњење поткрепљено доказима о томе где се налази и каква је судбина сина подносиоца жалбе након што је притворен у селу, као и због тога што није спроведена смислена истрага у вези са инсистирањем подносиоца жалбе да је његов син притворен“ (*ibid.*, § 128).

Притварање жена

322. Комисија даље упућује на судску праксу УН КЉП-а којом се утврђује позитивна обавеза сходно члану 9 МСГПП-а (право на слободу), укључујући самовољно притварање цивила, а нарочито жена, од стране недржавних актера у ситуацији оружаног сукоба, што их чини нарочито угроженим и изложеним сексуалном и родно заснованом насиљу (видети: КЉП, Општи коментар бр. 35, наведен изнад у § 210, при § 9).
323. Комисија такође примећује и слаже се са ставом исказаним у постојећој судској пракси да отмица у околностима опасним по живот и накнадно притварање такође представљају могућност за даље озбиљно кршење људских права, као и да обавеза заштите од повреде неког права може да се преклапа са обавезом заштите од повреде других права. Конкретно, КЉП јасно наводи: „Право на живот, загарантовано чланом 6 Споразума, укључујући право на заштиту живота сходно члану 6, став 1, може да се преклапа са правом на безбедност личности загарантованим чланом 9, став 1. Право на личну безбедност се може сматрати општијим у смислу да се односи и на повреде које нису опасне по живот. Екстремни облици самовољних притварања који су сами по себи опасни по живот представљају кршење права на личну слободу и безбедност, као и права на заштиту живота, а нарочито принудни нестанци“ (КЉП, Општи коментар бр. 35, цитиран изнад при § 56).

324. КЛЈП даље наводи: „Самовољно притварање представља ризик од мучења и злостављања и неколико процедуралних гаранција из члана 9 има за сврху да смањи вероватноћу таквих ризика. Продужено притварање и тотално изоловање особа од спољашњег света представља повреду члана 9 и у принципу се сматра повредом члана 7 [забрана мучења]. Право на личну безбедност штити интересе телесног и менталног интегритета које штити и члан 7“ (КЛЈП, Општи коментар бр. 35, цитиран изнад, § 56).
325. Комисија такође примећује да за жене и девојке постоји специјална додатна опасност, укључујући опасност од силовања и сексуалног ропства, када су лишене слободе у ситуацијама оружаног сукоба (видети нпр. Комисија УН-а за људска права, *Савремени облици ропства. Систематска силовања, сексуално ропство и праксе сличне ропству за време оружаних сукоба*. Извештај гђе Геј Ц. Мекдугал, Специјалног известиоца, документ УН-а E/CN.4/Sub.2/1998/13, 22. јун 1998. године).
326. У складу са чланом 5 Декларације УН-а о заштити жена и деце у ванредним околностима и оружаним сукобима, која је проглашена Резолуцијом Генералне скупштине УН-а 3318 (XXIX) 14. децембра 1974. године, „сви видови репресије и окрутног и нечовечног поступања према женама и деци, укључујући затварање, мучење, пуцање, масовна хапшења, колективно кажњавање, уништавање кућа и принудно иселавање које су починиле зараћене стране током војних операција или на окупираним територијама, сматраће се кривичним делима“.
327. Према међународном закону о људским правима, родно засновано насиље над женама је насиље које на жене утиче несразмерно (видети, на пример, Комитет УН-а за уклањање дискриминације жена (комитет КУДЖ), Општа препорука бр. 19, 1992. године: насиље над женама; и најновија Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска Конвенција, 11. мај 2011. године), члан 3 (д): „‘родно засновано насиље над женама’ означава насиље које је усмерено против жене зато што је жена или које на жене утиче несразмерно“).
328. Самовољно лишавање жена слободе је препознато као вид родно заснованог насиља (видети, на пример, Декларацију Генералне скупштине УН-а о уклањању насиља над женама, Резолуција Генералне скупштине УН-а 48/104 од 20. децембра 1993. године, члан 1: „термин ‘насиље над женама’ значи свако дело родно заснованог насиља које доводи, или за које постоји вероватноћа да ће довести, до физичке, сексуалне или психичке повреде или патње жена, укључујући претње таквим делима, принуду или самовољно лишавање слободе, било да се такво дело догодило у јавности или у приватном животу“; Протокол о правима жена у Африци (11. јул 2003. године) Афричке повеље о људским правима и правима народа, члан 1 ј: „свако дело почињено против жена, које доводи или може да доведе до физичке, сексуалне и психичке повреде, односно штетних економских последица, укључујући и претње таквим делима; односно наметање самовољних ограничења или лишавање основних слобода у приватном или јавном животу...“; Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција, 11. мај 2011. године), члан 3 (а): „сматра се да је ‘насиље над женама’ кршење људских права и вид дискриминације жена; овај термин означава свако дело родно

заснованог насиља које доводи, или за које постоји вероватноћа да ће довести, до физичке, сексуалне или психичке повреде, односно штетних економских последица или патње жена, укључујући претње таквим делима, принуду или самовољно лишавање слободе, било да се такво дело догодило у јавности или у приватном животу“).

329. Комисија подсећа да су закон о људским правима и МХП комплементарни правни режими (видети изнад § 213). У том смислу треба напоменути да МКЦК такође наглашава да је хитно потребна специјална заштита жена током оружаних сукоба: „важно је узети у обзир како правну заштиту која се додељује одређеним групама становништва – нпр. малолетницима, женама и избеглицама – тако и контекстуалне факторе који могу да повећају рањивост и изложеност ризику одређених сегмената становништва, као што су: ... групе које могу бити циљане или маргинализоване због динамике сукоба (на основу етничке припадности, религије, географског порекла, политичких уверења итд.); становништво које је расељено због сукоба; категорије особа које могу бити посебно угрожене због физичке рањивости“.¹² Поред тога, МКЦК признаје да „сексуално насиље и/или напади на живот, достојанство и физички интегритет“ представљају посебан фактор рањивости за жене и девојке (*ibid.*, стр. 20).

Обавеза спровођења истраге

330. У погледу процедуралне обавезе истраживања навода о незаконитим лишавањима слободе, Комисија подсећа на опште стандарде у овој области, које истиче КЈП (наглашено):

„Чланом 2, параграф 3 [МСГПП-а] захтева се да, поред ефикасне заштите права наведених у Споразуму, државе потписнице морају обезбедити да појединци имају доступне и ефикасне правне лекове како би одбранили та права. Те правне лекове треба прилагодити на одговарајући начин тако да узимају у обзир посебну рањивост одређених категорија особа, што нарочито укључује децу. ... Поготово су потребни административни механизми како би се поступало у складу са општом обавезом брзе, детаљне и ефикасне истраге навода о кршењима права, преко независних и непристрасних органа. ... Пропуст државе потписнице да истражи наводе о кршењима права може сам по себи да проузрокује засебну повреду Споразума“ (КЈП, Општи коментар бр. 31 (80), *Природа опште правне обавезе наметнуте државама потписницама Споразума*, 29. март 2004. године, званична евиденција Генералне скупштине УН-а, 59. заседање, прилог бр. 40 (А/59/40), додатак III, § 15).

331. У предмету *Kınar*, Европски суд, пошто није могао да закључи „да су нестали Кипрани грчке националности током периода који се разматра заправо били затворени од стране турских органа на Кипру“, ипак је утврдио континуирану

¹² *Побољшање заштите цивила у оружаним сукобима и другим ситуацијама у којима постоји насиље*, МКЦК, друго издање, новембар 2012. године, стр. 18–19 // веб-страница МКЦК-а [електронски извор] – <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc-002-0956.pdf> (прегледано 20. октобра 2015. године).

повреду члана 5 ЕКЉП због „пропушта надлежних органа тужене Државе да спроведе ефикасну истрагу у вези са тим где се налазе и каква је судбина несталих кипарских Грка, у вези са којима постоји доказива тврдња да су били ухапшени у време када су нестали (ЕСЉП [ВВ], *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001. године, § 150 и 151).

332. Поред тога, у предмету *Ел-Масри*, ЕСЉП је такође установио да пропусти тужене Државе да спроведе „смислену истрагу ... у вези са веродостојним наводима подносиоца жалбе да је био самовољно притворен“ представља повреду члана 5 ЕКЉП (ЕСЉП, *Ел-Масри*, наведен изнад у § 206, при § 242).

333. Државе имају обавезу да са дужном пажњом истраже дела родно заснованог насиља, укључујући самовољно лишавање жена слободе. Видети, на пример, Декларацију Генералне скупштине УН-а о уклањању насиља над женама, Резолуција Генералне скупштине УН-а 48/104 од 20. децембра 1993. године, члан 4 (ц): „Са дужном пажњом радити на спречавању, истраживању и, у складу са националним законима, кажњавању дела насиља над женама, било да су их починили државни актери или приватна лица“; Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција, 11. мај 2011. године), члан 5 (2): „Стране ће предузети неопходне законодавне и друге мере како би са дужном пажњом радиле на спречавању, истраживању и кажњавању дела насиља, као и плаћању одштете за дела насиља која су обухваћена опсегом ове Конвенције, а која су починили недржавни актери“. Комитет КУДЖ је такође навео: „Према општем међународном праву и одређеним споразумима о људским правима, Државе могу бити одговорне и за приватна дела ако не раде са дужном пажњом на спречавању повреда права или на истраживању и кажњавању дела насиља, као и на плаћању одштете“ (комитет КУДЖ, Општа препорука бр. 19, 1992: насиље над женама).

334. Комисија напомиње да КЉП посвећује посебну пажњу обавези истраживања кршења људских права у погледу одређених категорија жртава, наглашавајући да „Државе потписнице морају да предузму мере на спречавању будућих повреда и ретроактивне мере као одговор на раније повреде, као што је спровођење кривичног закона. ... Државе потписнице морају на одговарајући начин да одговоре на обрасце насиља над категоријама жртава, као што су застрашивање бранилаца људских права и новинара, освета сведоцима, насиље над женама ... насиље над децом“ (КЉП, Општи коментар бр. 35, наведен изнад у § 210, при § 9).

b) Поштовање процедуралних обавеза сходно члану 5

335. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2 и 3, наведено изнад у тексту (видети §§ 214–224 и 291–294 изнад).

336. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 5 ЕКЉП.

337. Узимајући у обзир околности овог предмета, Комисија прво напомиње да је до лишавања слободе, што је предмет жалби сходно члану 5, дошло годину дана пре распоређивања УНМИК-а на Косову. Тако не могу постојати тврдње да је ОВК на било који начин поступала под надлежношћу УНМИК-а или да је УНМИК било шта знао о том незаконитом притварању.
338. Неоспорне чињенице су да је већи број цивила, међу којима су гђа Ангелина Костић, гђа Петра Костић, гђа Славица Банзић, гђа Десанка Банзић и гђа Драгица Божанић, отет из својих кућа од стране припадника ОВК, 18. јула 1998. године, да су оне одвојене од мушких чланова породица, затворене и након тога ослобођене тако што су предате МКЦК-у, 22 јула 1998. године. Ову групу су углавном чиниле жене, али и неколико старијих мушкараца, особе са инвалидитетом, православни монаси и деца. Стога је, према мишљењу Комисије, ово раздвајање и накнадно притварање имало несразмеран утицај на жене. УНМИК је зато имао обавезу да ревносно истражи ово дело родно заснованог насиља.
339. Комисија напомиње да, без обзира на ограничено трајање, отмица жалилаца и њихово лишавања слободе од стране ОВК у периоду од четири дана представља незаконито притварање у смислу члана 5 ЕКЉП. У том погледу, Комисија подсећа да су један дан и једну ноћ били под оружаном стражом у логору.
340. Комисија је свесна да за жене и девојке постоји додатна опасност, укључујући опасност од сексуалног насиља, када су лишене слободе, укључујући у ситуацијама оружаног сукоба. Према мишљењу Комисије, истрага сваке ситуације у којој су жене лишене слободе, а починилац је једна од страна оружаног сукоба, мора узети у обзир потенцијалну могућност да постану жртве сексуалног и родно заснованог насиља. У таквим околностима, ефикасна истрага треба бити спроведена на родно осетљив начин. У том погледу, Комисија напомиње да комитет КУДЖ, у својој општој препоруци бр. 33, препоручује да државни органи обезбеде да „предмете обрађују професионални чланови правосудног система на родно осетљив начин“ (КУДЖ, „Општа препорука бр. 33: о приступу жена правди“ КУДЖ/Ц/ВВ/33, 23. јул 2015. године, § 15(ц)).
341. У светлу горенаведених начела и супротно тврдњи СПГС-а (видети изнад § 308), Комисија сматра да је притварање гђе Ангелине Костић, гђе Петре Костић, гђе Славице Банзић, гђе Десанке Банзић и гђе Драгице Божанић захтевало да истрагу воде надлежни органи, у овом случају УНМИК, након распоређивања на Косову.
342. Комисија подсећа да су, како је потврдио СПГС, полиција УНМИК-а и МЈТ покренули опсежну истрагу у вези са наводним ратним злочинима које је ОВК починила над Србима и другим цивилима неалбанске националности током напада на област Ораховца у јулу 1998. године. Комисија такође напомиње да су жалиоци саслушани као сведоци у контексту ове истраге. Међутим, током тих разговора, главна пажња је била углавном усредсређена на отмице, нестанке и убиства, али се чини да није узета у обзир родна димензија.

343. Комисија подсећа да је већ закључила да ова истрага није испунила захтеве ефикасности из члана 2 ЕКЉП. Комисија даље напомиње да се на основу истражног списка не види да су предузете било какве мере којима би се обезбедило прикупљање, чување и анализа информација у вези са потенцијалном опасношћу којој су ове жене можда биле изложене током незаконитог притварања од стране ОВК, као и коришћење тих информација у циљу идентификовања случајева насиља над женама и довођења починилаца пред лице правде. Записи разговора обављених са жалиоцима и другим преживелима у отмицама и притварањима из јула 1998. године показују да надлежни органи нису узели у обзир питања родне и додатне рањивости, као што би то захтевала ситуација у којој су се налазили жалиоци.
344. Конкретно, из истражног списка који Комисија поседује види се да су МКТЈ и полиција УНМИК-а обавили разговоре само са две жртве, гђом Петром Костић и гђом Ангелином Костић. Комисија напомиње да су ове разговоре, као и све разговоре са другим сведоцима, укључујући са женама и децом који су преживели отмице и притварања, водили мушки истражитељи. Комисија је забринута да су ови недостаци у истрагама могли довести до губитка информација о обрасцима насиља над цивилима на Косову.
345. У том погледу, Комисија подсећа да су истраживачи већ признали чињеницу да постоји мањак информација у вези са могућим злостављањем жена од стране припадника ОВК током оружаног сукоба на Косову¹³. Комисија је такође забринута због тога што је изостанак такве истраге можда допринео општем недостатку информација и докумената о насиљу над женама на Косову, што представља додатне препреке за жртве у њиховим покушајима да добију било какво обештећење за своју патњу.
346. Стога, у светлу установљене повреде процедуралног аспекта члана 2 ЕКЉП, Комисија закључује да је такође дошло до кршења права гђе Ангелине Костић, гђе Петре Костић, гђе Славице Банзић, гђе Десанке Банзић и гђе Драгице Божанић, загарантованог чланом 5 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

347. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
348. Комисија напомиње да убиства, отмице и самоволна притварања, принудни нестанци, мучења, као и нечовечно и понижавајуће поступање представљају тешка кршења људских права која се морају истражити и судски обрађивати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на

¹³ Видети: *Лечење духа. Репарација за преживеле жртве сексуалног насиља везаног за оружани сукоб на Косову*. Студија Викторије С. Рејмс, УН КВКЉП, 2013. године, стр. 39 // званична веб-страница КВКЉП -а [електронски извор] – доступна на: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/PeaceAndSecurity/StudyHealingTheSpirit.pdf> (прегледано 20. октобра 2015. године).

Косову од 1999. године до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони лица одговорна за убиства, отмице и/или нестанке у околностима опасним по живот, као и за лишавање слободе. Његов пропуст да то учини представља даље озбиљно кршење права жртвава и њихових сродника, поготово права на утврђивање чињеница.

349. Комисија истиче забринутост самог СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достигну.

350. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 27 изнад), одговорност УНМИК-а у погледу спровођења правде на Косову завршила се 9. децембра 2008. године. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након једностраног проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.

351. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалилаца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом ЕСЉП-а у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети случај ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, наведен изнад у § 280, при § 333; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010. године, § 171; ЕСЉП [ВВ], *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012. године, § 109), мора тежити томе да, уз сва средства која су му доступна у односу на надлежне косовске органе, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге сходно члановима 2 и 5 ЕКЉП, да ће се утврдити околности везане за отмицу и убиство г. Живка Костића, г. Лазара Костића, г. Тодора Костића, г. Небојше Костића, г. Рајка Николића, г. Цветка Николића, г. Спасоја Банзића, г. Младена Божанића и г. Немање Божанића, за убиство г. Анђелка Костића, за отмицу и нестанак г. Младена Костића, као и за отмицу и незаконито притварање гђе Ангелине Костић, гђе Петре Костић, гђе Славице Банзић, гђе Десанке Банзић и гђе Драгице Божанић и да ће могући починиоци бити изведени пред лице правде. Жалиоци и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, укључујући и путем медија, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи горенаведена кршења, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло и јавно се извини жалиоцима и њиховим породицама у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцима за моралну штету коју су претрпели због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које су жалиоци претрпели услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- У складу са УН Конвенцијом о уклањању свих видова дискриминације жена (КУДЖ) „Општа препорука бр. 19: насиље над женама“, 1992 (§ 24 (и)) и „Општа препорука бр. 33: о приступу жена правди“ (наведен изнад у § 340, при §§ 18(д) – 19), обезбеди да се жалиоцима женског пола у овом случају додатно пружи довољни правни лек;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;

2. **ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ Г. МЛАДЕНА КОСТИЋА (ПРЕДМЕТ БР. 232/09);**
3. **ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРАВА ГЂЕ АНГЕЛИНЕ КОСТИЋ, ГЂЕ ПЕТРЕ КОСТИЋ, ГЂЕ СЛАВИЦЕ БАНЗИЋ, ГЂЕ ДЕСАНКЕ БАНЗИЋ И ГЂЕ ДРАГИЦЕ БОЖАНИЋ, ЗАГАРАНТОВАНОГ ЧЛАНОМ 5 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА.**
4. **ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
  - a. **ТРАЖИ ОД НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА УБИСТВОМ Г. АНЂЕЛКА КОСТИЋА, ОТМИЦОМ И УБИСТВОМ Г. ЖИВКА КОСТИЋА, Г. ЛАЗАРА КОСТИЋА, Г. ТОДОРА КОСТИЋА, Г. НЕБОЈШЕ КОСТИЋА, Г. РАЈКА НИКОЛИЋА, Г. ЦВЕТКА НИКОЛИЋА, Г. СПАСОЈА БАНЗИЋА, Г. МЛАДЕНА БОЖАНИЋА, Г. НЕМАЊЕ БОЖАНИЋА, Г. ДУШКА ПАТРНОГИЋА И Г. АЛЕКСАНДРА СТАНОЈЕВИЋА, ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ Г. МЛАДЕНА КОСТИЋА, КАО И ОТМИЦОМ И САМОВОЉНИМ ПРИТВАРАЊЕМ ГЂЕ АНГЕЛИНЕ КОСТИЋ, ГЂЕ ПЕТРЕ КОСТИЋ, ГЂЕ СЛАВИЦЕ БАНЗИЋ, ГЂЕ ДЕСАНКЕ БАНЗИЋ И ГЂЕ ДРАГИЦЕ БОЖАНИЋ, НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОВИМА 2 И 5 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
  - b. **ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ГОРЕНАВЕДЕНИМ КРШЕЊИМА, КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦИМА И ЊИХОВИМ ПОРОДИЦАМА;**
  - c. **ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦИМА И ЊИХОВИМ ПОРОДИЦАМА ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНОМ ПОВРЕДОМ ЧЛАНА 2 ЕКЉП, ЧЛАНА 3 У ПОГЛЕДУ Г. БОГОЉУБА КОСТИЋА И ЧЛАНА 5 У ПОГЛЕДУ ГЂЕ АНГЕЛИНЕ КОСТИЋ, ГЂЕ ПЕТРЕ КОСТИЋ, ГЂЕ СЛАВИЦЕ БАНЗИЋ, ГЂЕ ДЕСАНКЕ БАНЗИЋ И ГЂЕ ДРАГИЦЕ БОЖАНИЋ;**
  - d. **ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
  - e. **ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**

- f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник
Председавајући

Марек Новицки

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

БПНЛ	Биро за притворена и нестала лица
ЦЈКИ	Централна јединица за кривичну истрагу
СГПП	Међународни споразум о грађанским и политичким правима
КУДЖ	Конвенција о уклањању свих видова дискриминације жена
ОП	Одељење правде
ОЈТ	Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП	Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП	Европски суд за људска права
ЕУ	Европска унија
ЕУЛЕКС	Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ	Савезна Република Југославија
ХРАП	Саветодавна комисија за људска права
КЉП	Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП	Интерамерички суд за људска права
МКС	Међународни кривични суд
МКНЛ	Међународна комисија за нестала лица
МКЦК	Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ	Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
МХП	Међународно хуманитарно право
МЈТ	Међународни јавни тужилац
КФОР	Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК	Ослободилачка војска Косова (на албанском: <i>Ushtria Çlirimtare e Kosovës</i> ,
УÇК	
ЈНЛ	Јединица за нестала лица
МУП	Министарство унутрашњих послова (на српском: <i>Министарство унутрашњих послова</i> , МУП)
НАТО	Северно-атлантски споразумни савез
НМОС	Немеђународни оружани сукоб
КНЛСМ	Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС	Организација за европску безбедност и сарадњу
ПЗКПК	Привремени закон о кривичном поступку Косова
СПГС	специјални представник генералног секретара
УН	Уједињене нације
КПТ	Комитет Уједињених нација против тортуре
УНХЦР	Високи комесар УН-а за избеглице
УНМИК	Привремена административна мисија УН-а на Косову
ВЈ	Војска Југославије (српски: <i>Војска Југославије</i> , ВЈ)
КПИЖ	Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ	Јединица за истрагу ратних злочина